

Marschalkó Zsolt

Homokvihar

Dráma 2 felvonásban

Szereplők:

CSOBAI FERENC hadnagy
ADLERBERG zsoldoskapitány
VERON néni
ESZTER
KAPROS
HAKAN bég
ULMAN bég
ZÁDIKA
AJTÓNÁLLÓ

I.FELVONÁS

(Tanácskozóterem a füleki várban, 1682 szeptemberében. A jobb oldali a bejárati ajtó, a bal oldali a hátsó folyosóra nyílik. Szemközt, középen hatalmas boltíves ablak. A berendezés meglehetősen puritán: egy asztal, néhány szék és egy kisebb – támla nélküli – számoly-szék. A sarokban szekrény ill. terjedelmes faláda. A falon feszület és néhány zászló. Az asztalon boroskancsó és négy-öt díszes pohár.

A színen Hakan bég és Adlerberg kapitány.)

Készült Fülek (Filakovó) városának 850. évfordulója (első írásos említés) alkalmából, a Zsákszínház (Fülek) megrendelésére. (– a szerk.)

ADLERBERG (az egyik széken ül, lába az asztalon, pisztolyával célba veszi Hakant, aki egykedvűen áll az ablak mellett) Piff!...Paff!...Puff!...És már véged is, barátom! Egy golyó a pici pociba vagy a homlokod közepébe... Káin bélyege... (szerepet játszik) Én uram, nemes Koháry kapitány! Az őrizetemre bízott Hakan bég szökést kísérelt meg, rám vetette magát, le akart ütni egy székkal, én azonban gyorsabb voltam nála és lelőttem"... No, mit szólsz hozzá?

(kis csönd)

ADLERBERG (széttárja a kezét) Jogos önvédelem, úgy bizony, senkinek egy szava sem lehet!

HAKAN Miért tennék ilyet, uram?

ADLERBERG (sóhajt) Ah, ki tudja mi lakozik az emberi lélek mélyén? (tárgyilagosan) Bár ezen még finomítanom kell egy kicsit... Mert vagy rám vetetted magad, hogy kicsavard a pisztolyt a kezemből, vagy le akartál ütni egy székkal... A kettő együtt nem megy... Entweder... (kézféjével int) ...oder... (rövid szünet után) Legyen ez a székes változat!... Valahogy meggyőzőbbnek tűnik. Azért az már egy tárgy, ami adott esetben támadó fegyvernek is minősülhet, s ami ellen egyetlen válaszlépés lehetséges: ez... (megsimogatja a pisztolyt) ...Nem beszélve arról, hogy ebben van bizonyos drámaiság, hogy azt ne mondjam: pátosz, mint a görög sorstragédiákban... Képzeld magad elé a jelenetet!... A vézret embere magasba emeli a gyilkos fegyvert, hogy lesújtsion áldozatára... Mint Brutus Caesarra... Meg kell a szívnek szakadnia! Szem nem marad szárazon, ha előadom ezt a jelenetet...

HAKAN A foglyod vagyok, uram.

ADLERBERG (felemeli a mutatóujját) A tűszom vagy, kedves barátom... illetve, hogy egész pontos legyek, a tűszunk, aki a tűzszünet idejére a vendégszeretetünket élvezi, nehogy a barátai valamiféle meggondolatlanságot csináljanak... Ha a foglyom lennél, sokkal egyszerűbb lenne a helyzet. Egy csinos összegért, amit tapintatlan és faragatlan emberek váltságdíjnak szoktak nevezni, elengednélek... Bár az is lehet, hogy amikor megkaptam a pénzt, lelőnélek... Nem tudom. Ez a pillanatnyi hangulatomtól függne, azt hiszem... Így egy kicsit kavarni kell a kártyát... (gondolkodik) Mi lenne, ha azt mondanám, hogy épp imádkozás közben támadtál meg?... Térdre borultam a feszület előtt, és te akkor jöttél azzal a székkal... Ez a bigott, kis kopasz kapitány értékelné a dolgot... „Az istenfélő, hitében tántoríthatatlan keresztény vitézre, aki a Szent Kereszt előtt mély áhítatba merült, hogy lelkét a Megváltónak ajánlja, s Magyarország üdvösségéért könyörögjön, orvul rátör a gaz pogány...” Jó, mi?... Komédiások játszanak ilyet a vásárban.

HAKAN Ha megölsz, uram, a ti tűszotok is meghal.

ADLERBERG (könnyedén) Á, dehogy!... Tudod, miért?... Mert ti annál sokkal okosabbak vagytok. Dehogy fogjátok megfőzni olajban!... (legyint) Ugyan már!... Nektek is érdeketek, hogy a végváriak megbízzanak bennetek... Ha legközelebb a kapitulációról tárgyaltok valamelyik helyőrséggel, nem mindegy, hogy azok hisznek-e nektek, vagy sem?... No, mármost, ha ti megölitek a tűszokat, a kivonulókat pedig lemészároljátok, akkor nem fognak.. És akkor kemény ostromra kell felkészülnötök... Hát nem érdekesebb pár embert szélnek eresztetni, ha utána a várvédők önként és dalolva leteszik a fegyvert?... Ez az egyik... A másik meg az, hogy ha mégis tévednék és karóba húzzátok, tegyüek fel, az nekem kész nyereség. Ugyanis tartozom neki három havi zsoldommal... Kártyaadósság... A rosseb gondolta, hogy ez a nagybajszú még nálam is ügye-

sebb hamiskártyás!... Szóval így állnak a dolgok, kedves barátom!... No, mit szólsz ehhez?

HAKAN Azt gondolom uram, hogy te hitvány katona vagy és rossz keresztény. Hitetlen.

ADLERBERG (*cseveg*) No, látod, ebben tévedsz. Tudod hány törököt öltem meg ebben az ostromban? (*az ujjain számol*) Ötöt. Az utolsót tegnapelőtt. Vézna kis emberke volt... Kettéhasítottam, mint egy disznót. (*iszik*) A koponyájától a köldökéig. No, jó, a torkáig. Annyit se mondott: bikkmakk...

HAKAN ...És magyart? Thököly seregéből...

ADLERBERG (*gondolkodik*) Kettőt... De lehet, hogy hármat... A harmadikat elvitték a cimborái... Hasba löttem... Nem biztos, hogy túléli... (*rövid szünet*) Ami pedig a hitet illeti, barátom, nyugodj meg: szilárd a meggyőződése... Engem a keresztények Istene soha meg nem segített, a te Allahod sem, ...de a pénz, cimborá!... A pénz az már valami! A pénz az hatalom, értelem, szépség, terített asztal, teli kancsó, puha ágy... egy szóval minden! ...Cifra ruha, meleg szoba, amit akarsz!... (*súgva*) Nő!... Mit nő?!... Nők!... (*kíváncsian érdeklődik*) Voltál már többel együtt?... Kettővel-hárommal?... Úgy értem, egyszerűre?...

HAKAN Nem.

ADLERBERG Gondolkodj egy kicsit! Ott nálatok a háremben... csak volt valami... Te is voltál fiatal... (*szinte könyörög*) Na!!!

HAKAN Mindig egygel.

ADLERBERG (*felpattan és indulatosan fel-alá járkal*) Komolyan kérdezem. (*visszafogottabban*) Most egymás közt vagyunk... Nekem megmondhatod... Mint férfi a férfinak...

HAKAN Nem volt ilyen.

ADLERBERG Reménytelen eset vagy! Nem lehet rajtad segíteni. (*legyint egyet és nagyot fújtat*) Pedig nincs annál szebb, mint amikor az ember azt keresi, hogy kinek a micsodája most éppen hol van?... (*kis csönd, majd bizalmasan*) Én az éjjel... (*kacsint*) Kettővel... (*megelegedetten nyújtózkodik*) Nem tudod te, cimborá, hogy mi az élet!... (*anekdotázik*) Az egyik barna volt, olyan kis töltött galamb, a másik meg – nem fogod elhinni – vörös! Érted?!... Vörös!... Az volt ám a móka! Értették a szíziót!... Igaz, jól megfizettem őket... Hidd el, barátom, a magyar lányok a legjobbak a világon! (*utánagondol*) Bár az egyikük, azt hiszem, asszony volt... (*elhúzza a száját*) De bánja a fene!...Az nem az én dolgom... (*bizalmas*) Tudod, hogy csináltuk? Kíváncsi vagy a részletekre? Néhány – hm – fogásra például?... Jobbtól tanulni nem szégyen!

HAKAN Nem vagyok rá kíváncsi.

ADLERBERG (*legyint*) Azért elmondom. Jó pap holtig tanul. (*körülnéz, mintha a falnak is füle volna, s mint nagy titkok tudója, odasétál Hakanhoz, oldalához szorítja a fegyver csövét, és hosszasan sugdos neki valamit, kézfejevel még a saját száját is eltakarja, majd hátralép, és várja a hatást*) Szóval, ez így volt!... És akkor a vörös tudod mit csinált?... (*megisméltödi az előző jelenet. Hosszas sugdolózás után Adlerberg diadalmas arccal lép hátra s merően figyeli a törököt, aki rezzenéstelenül áll. A zsoldos lendületbe jön.*) ...De ez még mind semmi! ...Akkor, a változatosság kedvéért, bebújunk az ágyba.. (*újabb élménybeszámoló minden eredménnyel nélkül. A bég közönyösen bámulja a szemközti falat. A kapitány csalódottan és dühösen dobja el magát a székén. Lábát felteszi az asztalra, s fegyverével megcélozza Hakan fejét.*) Piff!... Paff!... Puff!... Ezt érdemelned, semmi mást! Hát miféle férfi az ilyen?! Ha raj-

...tud múlna, már rég kihalt volna az emberiség utánpótlás hiányában!... *(idegesen dobol ujjáival az asztalon, majd dönt)* Na, hát ebből elég! Most már végképp kihoztál a sodromból!... *(halkan)* Menj oda az ablakhoz!

(Csönd. A bég nem mozdul.)

ADLERBERG *(súgva)* Nem hallod?... Az ablakhoz!...

HAKAN *(lassan megindul az ablak felé)*

ADLERBERG *(a pisztolyt tartó kezével mutatja az irányt)* Gyerünk, gyerünk!

HAKAN *(teljesíti a parancsot)*

(Csönd)

ADLERBERG Nézz le! Elég magasan vagyunk, ugye?

HAKAN Igen.

ADLERBERG Na, hát innen fogsz leugrani! Tudod, mi lesz belőled?... Valami alaktalan hűspép, olyan, mint a fasírozott!... Gehackte... Szétloccsan az agyvelőd, és akkorát puffansz, mint egy kövér béka. A nagy puhos hasad meg szétfolyik az udvar kőköckáin... Félsz?

HAKAN Félek.

ADLERBERG *(elégedett)* Akkor jó! ...És tudod, miért fogsz leugrani? ...Nézzük csak! *(gondolkodik, és közben gyorsan maga elé)* Azért fogsz leugrani, azért fogsz leugrani... Nézzük csak, miért is fogsz leugrani? ... Azért fogsz leugrani... mert... mert... Lássuk csak! ... Mondjuk azért, mert megtérítettelek... „Én uram, nemes Koháry kapitány! Az örizetemre bízott Hakan béggel vallási természetű vitába keveredtem, sikerült őt meggyőzőm a keresztényi hit felsőbbrendűségéről, erre a fent nevezett keserves zokogásban tört ki, a lábamhoz borult, és arra kért: áldjam meg őt a szent kereszt jelével *(keresztet vet)* ...majd elborzadván eddigi tettein, erkölcstelen életmódján és pogány voltán, önkritikát gyakorolván kilépett az ablakon...” *(felnevet)* Hát ez sem hangzik rosszul, bár ez a változat érezhetően gyengébb, mint az előző, és nincs híján bizonyos cinizmusnak sem, elhiszem... De mi lenne, ha kombinálnánk a kettőt? ...Először egy golyó a turbán alá, aztán zuhannál ki... *(odasétál Hakanhoz, szembefordítja az ablakkal, és oldalához nyomja a fegyver csövét.. Csöndesen)* Nézd meg még egyszer a teidet, mert most látod őket utoljára!...

(Hosszú csönd. Szótlatlan állnak, majd Adlerberg nagyon lassan felemeli a pisztolyt...)

CSOBAI *(jobbról be)*

ADLERBERG *(megfordul és kedvesen az érkezőhöz)* Á... Á... A tisztelt Csobai hadnagy úr! ...Mi szél hozta errefelé, ahol a madár se jár?... A vitéz Hakan béggel épp a táj szépségében gyönyörködünk... Csodálatos innen a kilátás! ...És ez a mozdulatlan, áttetsző, tiszta levegő! *(kéjesen sóhajt, és nagyot nyújtózik)* Szinte érzi az ember a számoéca illatát! Varázslatos ősziunk van, nem igaz? Nincs annál szebb, mint amikor az arany-málincók szerelmesen danolnak a vén diófa ágain, és az erdei tisztás felől szarvasbögés hallatszik, hol az erdő királya párviadalra hívja vetélytársát, hogy annak szügyébe mártsa agancsát...

CSOBAI *(hivatalos)* Koháry várkapitány úr parancsát hozom. Adlerberg kapitány urat a lőportorony őrizetére rendeli, s a tüzszünet idejére, amíg a követekkel tárgyal, engem bízott meg a tűsz őrizetével.

ADLERBERG *(álszent és durcás)* Ó, milyen kááár!... Pedig olyan jól összebarátkoztunk a tűsz úrral! Képzelve, meghívott magához a Boszporusz partjára! A lelkemre kötötte, hogyha arra járok, feltétlenül nézzek be hozzájuk... Dehát a parancs az parancs, a

szolgálat pedig szolgálat! (*Hakanhoz*) Majd küldök néhány csomag cukrozott gesztenyét a kedves mamának!... (*gúnyosan tiszteleg, és jobbra el*)

CSOBAI (*rövid szünet után*) Remélem, uram, semmiben nem szenvedtél hiányt a kapitány úr őrizete alatt...

HAKAN Valóban nem, uram. Adlerberg úr remekül elszórakoztatott. Egy pillanatig sem unatkoztam.

CSOBAI A tűzszünet idejére a túsunk vagy, és nem a foglyunk. Bármifelé kívánságod van, igyekszünk teljesíteni.

HAKAN Köszönöm.

CSOBAI Meg kell értened azonban, hogy nem hagyhatod el ezt a termet.

HAKAN Természetesen.

CSOBAI (*a zsámolyszékre mutat*) Foglalj helyet!

HAKAN Köszönöm, inkább állok. Eleget ültem mostanában a haditanácsban.

CSOBAI Ha megéheztél, szólj!

HAKAN Majd szólok.

CSOBAI Borral nem kínállak, tudom, tiltja a vallásod...

HAKAN Kínálj csak nyugodtan, uram! Időnként Allah is alszik... A gyarlóság – ha szabad azt mondanom – éppúgy nemzetközi, mint minden emberi tulajdonság. Időnként magam is szívesen csatlakozom a borivók népes családjához.

CSOBAI (*elmosolyodik, tölt mindkettejüknek, lassú kortyokban isznak*)

HAKAN Egy kérésem mégiscsak volna... (*leteszi a poharat*) Elkísért a szolgálóm. Zádikának hívják. Bevallom, aggódom a biztonságáért... A zsoldosok esetleg...

CSOBAI A kapitány úr nem gondoskodott róla?

HAKAN A maga módján... Nagy gyönyörűséggel és alaposan végigtapogatta...

CSOBAI (*kiszól az ajtónállónak*) Szólj Veron néninek! A török lány ajtaja előtt kettőzd meg az őrséget, senki sem mehet be hozzá az engedélyem nélkül! (*becsukja az ajtót, Hakanhoz*) Merőben szokatlan, hogy egy rabszolganő elkísérjen egy túszt...

HAKAN Ó nem a rabszolgám. Valamikor az volt, az egyik barátom ajándékozta nekem annak idején... Most már sokkal több annál: a társam.

CSOBAI Nagy merészség volt eljönnie...

HAKAN Próbáltam én is lebeszélni... De szabad ember, saját maga dönthet a sorsáról... Az előbb csak tanácsalanságból mondtam azt, hogy a szolgálóm, mert a magyar nyelvnek – amely egyébként árnyalatokban oly gazdag és változatos – erre a kapcsolatra, tudomásom szerint, nincs szava.

CSOBAI A kedvesed...

HAKAN Nekem sok mindenki kedves.

CSOBAI A szeretőd...

HAKAN Nem a szeretőm.

CSOBAI A barátnőd...

HAKAN (*elmosolyodik*) Mifelénk ennek a szónak nincs semmi értelme. Ez egy európai fogalom... Egyébként is: a barátnő olyan barát, aki nem férfi, hanem nő. De azért vele nem bújjik ágyba az ember...

CSOBAI Nem félted?

HAKAN De igen... És ő is félt engem.

CSOBAI Bátor lány...

HAKAN Szeret.

CSOBAI Nagy kockázatot vállalt...

HAKAN Mondom, hogy szeret.. S bár valóban hiányzik néhány szó a ti nyelvetekből, uram, szabadjon megjegyeznem, hogy használtok olyanokat is, aminek az égvilágon semmi értelme: „szerelmesebb... szabadabb... igazabb...” (*megrázza a fejét*) Vagy szerelmes vagy nem. Vagy szabad, vagy nem. Vagy igaz, vagy nem... És a szerelem elmos mindent, mint a szökőár... Emlékszel a régi bölcs kérdésére: „Mi történik akkor, amikor egy ellenállhatatlan erő legyőzhetetlen akadályba ütközik?”

CSOBAI Mi történik?

HAKAN (*mosolyog*) Nem tudjuk.

VERON (*jobbról be*) Hívtál, fiam?...

CSOBAI Veron néni, gondoskodjon a török lányról! Zádikának hívják. Ne szenvedjen hiányt semmiben! Lásna el étellel, itallal!...

VERON Nem eszik az semmit, fiam, csak ül a kis szőnyegén és néz maga elé... Egy szót nem lehet kihúzni belőle.

HAKAN Néma.

VERON (*Csobaihoz*) Na látod, fiam, ilyen lány kellene neked! Egy rendes, egyszerű, csendes teremtés... Mit csendes: néma! Ilyen való neked, én ezt már megmondtam boldogult apádnak is – Isten nyugosztalja! –, mondom neki: „Te Lajos, keress ennek a hasábnak valakit, akivel békében megfér, mert az ilyen tisztességes, jószándékú, becsületes fiatalembereket előbb-utóbb aztán elkapja valami cserfes, nagyszájú menyecske, elbolondítja, aztán kész a baj! Onnantól kezdve már ő viseli a kalapot a portán...” Itt van például ez a Mari, a balog Gattyán lánya. Azt is eszi a fene utánad. De te?... Rá se bagózol. Pedig nem csúnya ő se a maga módján, azzal a kis fitos orrával. Még termetre is illetek egymáshoz... Nem beszélve arról, hogy ő főzi a legfinomabb lucskos káposztát az egész vármegyében... Vagy ott van a Zsuzsi, azt is hárman kérték már ebben az évben, de az csak vár, hogy esetleg te...

CSOBAI Veron néni!...

VERON Nem azért mondom, mert én voltam a dajkád, de a tejjel szívhattál volna valami görcsoldót is... Már úgy értem, ami megoldja a nyelved. A lehetőség adott volt, mivel én se vagyok valami szófukar, akárkinek lyukat beszélék a hasába, ebéd közben annyit karattyolok, mint te két hónap alatt; meg aztán – hát ebbe' se ütöttél rám! – engem már süldő lánykoromban könnyű volt meghódítani, nem igazán ellenkeztem, úgyhogy nyaranta a szénaboglya tövében...

CSOBAI Veron néni, nézzen utána ennek a lánynak!

VERON Jól van, no! Nem kell engem küldözgetni, tudom én a dolgom, eszem azt az érzékeny lelked! De azért gondolkozz azon, amit mondtam! Egy ilyen lány való neked, kisfiam! Az Úristen mentsen meg azoktól, akik túl sokat fecsegnek!... (*jobbra el*)

(*A két férfi alig észrevehetően összemosolyog*)

HAKAN A nők azon kevesek közé tartoznak Allah kertjében, akikért élni érdemes... (*rövid szünet után témát vált*) Hamarosán megszületik a döntés. Már órák óta tárgyalnak...

CSOBAI Történelmi pillanat...

HAKAN (*bólint*) Valóban... Most nem csak egy várról van szó, hanem sokkal többről. Ibrahim vezér sátrában van már a Szultán athmánéja. Ha bevesszük a várat, akkor Füleken királyt koronáznak, pontosabban Felső-Magyarország fejedelmét – Thököly Imrét... És akkor a császár kutyaszorítóba kerül: a jobb szárny már felsorakozott ellene – az

új fejedelem, az erdélyi hadak és mi. Balról pedig majd jönnek a franciák... Sorsfordító pillanat valóban.

CSOBAI Ha beveszitek a várat...

HAKAN (*nyugodt*) Ez így lesz, uram. Füleket már rommá lötték győzhetetlen fegyvereink. A bástyák a legkisebb szélfuvallatra összedőlhetnek, lassan nem rejtőzhetnek máshova, mint saját katonáitok tetemei mögé. Menekülőitök lehetetlen, felmentő seregben bízni dőreség. Élelmetek és ivóvizetek fogytán, körülöttetek a világ leghatalmasabb hadserege. Még néhány nap, és elfogy a lópor, csupasz kardotok marad csak – aztán már az sem... Ha a gyorsröptű sólyom árnya suhan a tavak és rétek felett, a vadludak riadtan bújnak meg a nádasban, és az apró erdei madarak a bokrok ágai közé menekülnek. Ez a bátor és ügyes ragadozó is megretten azonban, ha szirti sas kiáltását hallja, s igyekszik kikerülni annak útjából. A tigris erősebb, mint a medve, s a szarvast könnyedén legyűri az oroszlán...

CSOBAI Nem vagyunk szarvasok, akik gyors lábukban bíznak, ha futásra kerül a sor, sem gyáva kutyák, kik a kertek alatt sompolyognak el, mikor farkas üvöltését hozza a szél.

HAKAN Gondoljatok az asszonyokra és a gyerekekre! Gondoljatok szeretteitekre, mind-azokra, akiknek felelősséggel tatóztok! Akik bíznak bennetek, akik az életüket a ti kezetekbe tették le, akik erősnek és bölcsnek ismernek titeket, elég erősnek és elég bölcsnek ahhoz, hogy tudják: két rossz közül a kevésbé rosszat fogjátok választani.

CSOBAI Gondolunk szeretteinkre, uram, és gondolunk egyetlen hazánkra is, s erre a népre, amelyre felesküdtünk, amely hisz bennünk és amelyben mi is hiszünk... És gondolunk apáinkra is, akik arra tanítottak minket, hogy a becsületes katonahalál ezerszer többet ér a beestelen életnél... És gondolunk hőseinkre is, akik bebizonyították, hogy a medve legyűrheti a tigrist, és a szarvas megkergetheti az oroszánt... Gondolunk Kőszegre és gondolunk Egerre... és az egységes keresztény Európára, amely ezt a nemzetet a kereszténység pajzsaként tiszteli... És gondolunk öfelségére, a császárra is, akinek segítségével kivívjuk szabadságunkat...

HAKAN Miféle hályog hullt a szemedre, miféle álmokép játszik teveled?... „Öfelsége a császár segítségével kivívjuk szabadságunkat...” Tudod, milyen sorsot szán a császárok ennek az országnak? Egy tartomány lenne a sok közül, s azok sorában is a legutolsó! Ha mi nem lennénk és a szövetségeseink, a kétféjű sas már rég kiterjesztette volna szárnyát Magyarország fölé, „hogy óvja és védje”... Mint mondjátok: kecskére káposztát...

CSOBAI Öfelsége népünk törvényes uralkodója!

HAKAN Hol volt Magyarország törvényes uralkodója akkor, amikor ennek a népnek hadseregére volt szüksége: katonára, fegyverre, élelemre, munícióra... és pénzre, hogy várat építhessen, bástyákat emeljen?!... És hol van most?... Ideküld néhány ilyen zsoldost, mint Adlerberg kapitány úr, meg a cimborái... Azt mondod, uram, hogy gondoltok Kőszegre és gondoltok Egerre... Arra gondoltok-e, hányan védték ezeket a várat? Egert három-négyezren, Kőszeget még annyian sem, s ezek közt kevesebb volt a katona, mint a menekült... És tudod-e, mit mondott Magyarország törvényes uralkodója, öfelsége, a császár az egriek követének, aki emlékeztette arra, hogy ő Magyarország királya is egyben? Azt, hogy köszöni szépen, tud róla... És öfelsége, a császár bárói címet tudott küldeni Jurisicsnak, de fegyvert és élelmet azt nem... Úgy látszik, uram, csak az itt élőknek fontos az ország sorsa.

CSOBAI Ha a császár nem küld segítséget, annak egyetlen magyarázata, hogy nem küldhet.

HAKAN Miért nem? Hol van ilyenkor az a hatalmas hadsereg és az a rengeteg pénz? Megmondjam, uram? Öröködik a leigázott tartományok felett. Olyan tartományok felett, amelyekhez hasonló sors várná a ti országotokat is... Hidd el uram, ha a vezérkari tisztek a Burgban a térképre néznek, itt csak egy stratégiai fontosságú területet látnak, s titkon örülnek, hogy Füleket ostromoljuk és nem Béceset...

CSOBAI ...Az áruló Thököly Imrével együtt, aki eladja ezt a népet egy fejedelmi címért, hogy a keresztény rend ellen támadjon!

HAKAN Hol van az az általatok oly sokat emlegetett rend, az egységes keresztény Európa, uram, aminek ti lennétek a pajzsa? Hol volt az elmúlt másfél évszázadban, amíg mi itt voltunk? Hol voltak a kereszties hadak, amelyek Jeruzsálemben el tudtak menni, de Kőszegre nem? Bizony sehol... Ha ennek a földrésznek valóban az lett volna a legfontosabb, hogy minket elűzzön innen, akkor megtehette volna. Hacsak minden európai falu egyetlen katonát küld, az a sereg többszöröse lett volna a Szultánénak (*meghajol*). Volt ilyen hadsereg, akárcsak egyszer is? Nem volt. Igéreteket kaptatok, szép szavakat, biztatást... de semmi mást. S ne feledd uram, hogy sok fontos dolog létezik, de a legfontosabb – az mindig csak egy. Ha ég a házad, és már csak annyi idő van, hogy egy valamit magadhoz végy és menekülsz, mert a tető a fejedre omlik – nos, akkor az a legfontosabb a számadra... Be kell látnotok, hogy Európának nem ti vagytok a legfontosabbak.

CSOBAI Mindenkinek megvan a maga keresztje...

HAKAN Amire önmagotokat feszítitek, uram... Ne feledd, hogy Luther hívei nálunk keresnek menedéket... Nálunk, a „pogány” töröknél... Mert a pápistáktól jobban félnek, mint tőlünk... Thököly tábora tele van velük... Félnak az inkvizíciótól, félnek az autodafétól, félnek a máglyától, a gályarabságtól. Az a nagy híres, keresztény egység szakadozni látszik...

CSOBAI Ezt te mondod, uram?!... Felégettétek városainkat, falvainkat, rabszíjra fűztétek asszonyainkat, gyerekeinket, idejöttetek harácsolni, ahol semmi keresnivalótok! Mit akartok még?! A vérünket akarjátok?...

HAKAN (*mosolyog*) A kép valóban költői... Felégették falvak, síró gyermekek, asszonyok... Úgy látom, uram, szép szavakban, erkölcsi tanulságokban, jól hangzó elméletekben nálatok nincs hiány... De azért hadd mondjak valamit... Én már nem vagyok fiatal, sokfelé jártam a világban, és ahol megfordultam, mindig a tettekre figyeltem és sohasem a jó törvényekre vagy a tetszetős tanokra, mert azok mindenhol vannak. Engem az érdekelt, hogy betartják-e őket? Azt mondod, az én népem kegyetlen... És ti?... Ti mit tudtok felmutatni?... Gondold meg!... Ha egy idegen – mondjuk egy kínai –, aki eddig még semmit sem tudott rólatok, kézbe veszi a szent könyveteket, elolvassa és megtetszik neki a törvényetek, hogy „ne ölj! Ha megdobnak kővel, dobd vissza kenyérrrel! Szeresd felebarátod, mint tenmagadat!”...

CSOBAI Látom, ismered a Könyvek Könyvét... Nem hittem volna.

HAKAN Az én hitem szilárd, így bármit elolvashatok... Tehát, ha megtetszik neki mindez, és elhatározza, hogy idejön, Európába, és a ti tanításotok szerint fog élni: mit talál itt vajon?... Egymással marakodó népeket, széthúzást és háborút, inkvizíciót, ólomkamrákat, máglyahalált... Néhány közönyös nemzetet, mely télenül szemléli mások agóniáját... Egy szétforgácsolt földrészt... Kapzsi hódítókat, akik az Új Világban épp most irtanak ki egy emberi fajt... Ágyúval lövik azokat a szerencsétlen, tollas vadakat, helyükbe pedig Afrika négereit szállítják százezerszámra... És ez még csak nem

is háború, ez mézárulás... Haszonért, pénzért, aranyért, hatalomért... Az elméletek szép, uram, de a gyakorlat rettenetes...

(*Odakinről dulakodás zaja hallatszik. Kivágódik az ajtó, beront Kapros, kezében pisztoly; mögötte az ajtónálló.*)

AJTÓNÁLLÓ Nem állíthattam meg, hadnagy úr! Fegyvert fogott rám...

CSOBAI (*fejével az ajtó felé int*) Menj ki!

(*Ajtónálló jobbra el*)

CSOBAI (*Kapros*hoz) Mit akarsz?

KAPROS (*részeg, Hakanra mutat*) A fejét... A fejét akarom... Lándzsára tűzve körbevinni a várban, aztán odadobni a kutyáknak... Ahogy ők csinálták annak idején László bátyámmal.

CSOBAI Ó a túsunk. Én felelek a biztonságáért.

KAPROS (*a pisztollyal mindkettőjüket sakkban tartja*) De előtte még kiszurkálom a szemét egy piszkavassal!...

CSOBAI Menj innen, Kapros, nincs itt semmi keresnivalód!

KAPROS Karóba húzni, hogy két napig szétszakadt belekkel jajgasson és megbánja azt is, hogy az anyja a világra hozta!

CSOBAI Részeg vagy...

KAPROS (*egy gyors mozdulattal a török halántékának szegezi a fegyver csövét*) Örülj, pogány, hamarosan találkozol a te Allahoddal! Bár azt azért sajnálom, hogy ily könnyű halálozod lesz... (*lejjebb engedi a fegyvert*) Egy haslövéllel még néhány napig kihúznád... (*Csobai mozdulatára megint Hakan fejéhez nyomja a pisztolyt*) Lassan a testtel, hadnagy úr! Ne csináljon semmi ostobaságot!... (*Kis csönd. Hakan mozdulatlanul áll, szeme se rebben.*)

CSOBAI Ha megölsz, mindannyian elveszítjük a becsületünket... Jó katona vagy, Kapros, becsületesebb csatában legyőztél már néhány törököt, nyílt, férfihoz méltó párviadalban... De most elvesztetted a fejed. Sokat ittál. Ha megteszed: véged.. Gyilkos leszel és nem katona... Hóhér.

(*lassan elindul felé*)

KAPROS Egy tapodtat se tovább, hadnagy úr!

CSOBAI (*megáll*) Tedd el azt a fegyvert és menj!

KAPROS A vérét akarom látni... Hogy úgy szenvedjen, mint a micink, akiket halálra kínoztak. Soroljam?...

CSOBAI Ne sorold!... Én is ismertem őket...

KAPROS Kiirtották a családom...

CSOBAI Tudom.

KAPROS Az anyámat a kútba dobták. Vízbe fojtották, mint egy macskakölyköt...

CSOBAI Tudom.

KAPROS Amikor hazamentem, a feleségem ott feküdt az udvaron, arccal a porban. Halott volt.

CSOBAI Tudom.

KAPROS Elvitték a fiam. Az egyetlen fiam ezek a...

CSOBAI (*a tenyerét nagyon lassan Hakan és a pisztoly csöve közé csúsztatja*) Tudom jól... De most nem tehetsz semmit.

KAPROS Megölöm.

CSOBAI Előbb engem... (*a fegyver csövét a saját fejéhez emeli*)

KAPROS Felgyújtották a házam, meggyilkolták azokat, akiket szerettem.. Elvitték a fiam, az egyetlen fiam... Érted?!... Az egyetlen kicsi fiamat...

CSOBAI Add ide azt a pisztolyt!

KAPROS Hogy az Isten verje meg őket!... *(lerogy a székre, az asztalra borul és rázza a vállát a hangtalan zokogás)*

CSOBAI *(kiveszi a kezéből a fegyvert, és kiszól az ajtónállónak)* Vidd föl a szobájába, és zárd rá az ajtót reggelig! Még kárt tesz magában... Ezt meg tedd el!... *(átadja neki a pisztolyt)*

AJTÓNALLÓ Igen, uram.

CSOBAI Jánosnak pedig mondd meg, ha meglátok még egy részegét, elveszem tőle a borospince kulcsát!... Koháry várkapitány úr?...

AJTÓNALLÓ Még mindig a követekkel tárgyal.

CSOBAI Rendben!... Ha végeztek, azonnal szólj!... Mi van a Gáborral?

AJTÓNALLÓ Meghalt. *(jobbra el)*

CSOBAI *(rövid szünet után)* Rettenetesen sajnálom az iménti jelentet, uram...

HAKAN Azt hiszem, én tartozom köszönettel.. *(hosszú szünet után nagyot sóhajt)* A mi rendünk – elismerem –, lehet, hogy mások számára kegyetlen és erőszakos... De Rend... Van, él és működik...

CSOBAI A ti birodalmatokat a félelem és a rettegés tartja össze...

HAKAN *(elhúzza a száját)* Talán igen... és még valami: a lehetőség... Az én hazámban bárki-ből bármi lehet. Egy kis szerencse kell csupán, egy sikeres ütközet például, amelyben kitünteted magad, s máris megindulsz felfelé... A legutolsó tevehajesár is arról ábrándozik, hogy egyszer majd... egyszer majd beglerbég lesz, vagy szerdár, vagy nagyvezír – vagy miért ne? – szultán esetleg... Csak egy kis ügyesség kell, találékonyság, bátorság... és a megfelelő alkalom, egy szerencsés pillanat... és akkor... Persze a legtöbbször ebből semmi sem lesz, túrja a földet élete végéig, vagy koldulva járja az utcákat, de a lehetőség... a lehetőség az megvan, és az hatalmas erő...

CSOBAI Szolgák vagytok egy zsarnok hatalom kezében! Amerre jártok, elpusztítotok mindent, mint a sáskák...

HAKAN *(elmosolyodik)* A nagy szavak annyit érnek, uram, amennyit... Úgy látszik, ezeket a magasztos fogalmakat, mint jog vagy szabadság, a kicsi és erőtlén népek gyakrabban használják, mint a nagyok – mivelhogy ebbe kapaszkodhatnak... A Felsőleges Szultán *(meghajol)* ily magasztos dolgokkal kevesebbet foglalkozik, ellenben – ha úgy gondolja – az érveit megtámogatja egy százötvenezer, jól felszerelt hadsereggel és négyszáz ágyúval... És ez a módszer hatékonyabbnak tűnik, mint az erkölcsi prédikáció...

CSOBAI Irtózat, amit mondasz!

HAKAN Amikor a Nagyvezír győztes hadai élén bevonul a Városba, hogy jelentést tegyen a Szultánnak *(meghajol)* és szekerek százai hozzák a drágaköveket, fegyvereket, ékszereket...

CSOBAI ...amiket összeraboltatok!...

HAKAN ...a Birodalom gazdag, az utolsó kolduló dervis is teleette magát kecskehússal, a nép elégedett, mert hatalmasnak és vagyonosnak tudhatja magát, akkor az emberek nem szoktak azon tépelődni, hogy ők szabadok-e vagy szolgák... Úgy látszik, az elmélet számotokra igen fontos, ellenben a gyakorlat az, hogy éheztek, s maholnap a vár kutyáit és macskáit fogjátok nyársra húzni...

CSOBAI ...Nem hátrálunk egy tapodtat sem!... És lehet, hogy te ezt nem érted, uram, de van hitünk, vannak eszményeinek, ezekből merítünk erőt és vigaszt, és hisszük, hogy egy napon kitakarodtok az országból.

HAKAN ...És jönnek helyettünk Adlerberg kapitányék!

CSOBAI Katonák vagyunk, nem politikusok. Ez nem a mi dolgunk.

HAKAN Hanem kié?

CSOBAI Tesszük, amit tennünk kell... Így volt eddig is, és így lesz ezután is.

HAKAN Megint csak azt mondom, amit az előbb: ezek elméletek.. Rádásul hamis elméletek... Ha úgy tetszik, illúziók, amivel ámítjátok magatokat... Azt mondogod, hadnagy úr, ti vagytok a kereszténység pajzsa... Tudod jól azonban, ezt már volt időtök kitapasztalni, ha megjön Khaszim napja, a mi hadseregünk visszatér Kisásziába. Ez a mi hadviselésünk egyik legfőbb jellemzője, s talán egyik gyengéje is... De törvény... S ez behatárolja a lehetőségeinket... Bécsnél messzebb sosem fogunk eljutni.

CSOBAI Addig sem!

HAKAN Egyszóval, dehogyan véditek ti a kereszténységet, legfeljebb önmagatokat... És ha pajzs vagytok is, nincs kéz, amely megtartsa... Ne feledd, uram, hogy az elmúlt százötven évben fél Európa a szövetségeseink volt... Vagy legalábbis ellenségeink ellensége...

CSOBAI Mindez rágalom és hazugság!

HAKAN Mindez igaz, uram... Lehet, hogy kényelmetlen és furesza igazság számotokra, de mégiscsak igazság... Hágában Anglia, Dánia és Hollandia kötött szövetséget a császár ellen, s hozzájuk csatlakozott Bethlen Gábor erdélyi fejedelem is francia és velencei támogatóival... Miért a császár ellen, uram, miért nem ellenünk, a török ellen?... A pogány török ellen... A hitetlen, Magyarországot dúló, istentelen turbánosok ellen?... Miért a keresztény császár ellen?... Vagy azt hiszed tán, hogy – például – az egykori Németalföldnek nem állt érdekében, hogy mi itt, ebben az országban leköszsük a Habsburgok erejét?... Akkor is kivívták volna a szabadságukat, ha az itteni százezres zsoldoshadsereggel is meg kell küzdeniük?... Vagy a többi kis protestáns fejedelemiség... Lehet, hogy a magyar függetlenségénél többre értékelték a sajátjukat?... Gondolj arra, hogy Mohácsnál a Felséges Szultán (*meghajol*) ágyúit nagyrészt keresztény tűzmesterek kezelték, mivel ők értékelték legjobban a dolgukat. Az ágyúkat német öntőműhelyekben készítették, a löport a Hanza-városokból velencei hajók szállították a Felséges Szultán (*meghajol*) győzhetetlen seregének... S ha ezt furesállod, uram, gondolj arra, hogy enek végtelenül egyszerű a magyarázata: a pénz. Szulejmán Szultán mindezeket meg tudta vásárolni. Lajos magyar király pedig... hm... bizonyos anyagi nehézségekkel küzdött akkoriban... A hősiességetek megható uram, de nem tudom mennyit ér ez jól átgondolt nagy hatalmi érdekek ellen, a világot uraló pénz ellen, vallási fanatizmus ellen... Európa aludt eddig is, és alszik most is. Európa alszik és véres álmot lát, s ha néha felriad, csak tétován és tehetetlenül szemléli, hogy egy nemzet néhány határral odébb miként vívja élet-halál harcát... De ez a közönyös és gyáva Európa, s nem a szellemé, melyet oly büszkén vallanátok hazátoknak.

CSOBAI Ha Isten úgy akarja, egyedül is küzdünk, utolsó lehetünk, vérünk hullásáig.

HAKAN Miért kell Magyarország közepén vérfürdőt rendezni? Nyugat és Kelet megmérkőzhetne Bécs alatt is, nem kellene ehhez ennek az országnak elpusztulnia. Itt van például Erdély. Évente adót fizet a Felséges Szultánnak (*meghajol*), de szabad. Önálló állam. Miért ne lehetne ez az ország is az?

CSOBAI Uram, te szolga vagy, és – úgy látszik – csakis így tudsz gondolkodni. Szükséged van egy hatalomra, amelynek behódolhatsz. A bilincset és a rabláncot ajánlod nekünk, mert csak ezeket ismered... Ameddig ellátsz, az a török birodalom határa, de azon túl is élnek emberek... és ők nem így gondolkodnak.

HAKAN Hasonlatos vagy te, hadnagy úr, a vándorhoz, aki megmenekül a tigris karmai közül, aztán a vipérák barlangjában találja magát... Ez az ország már most sem szabad...

CSOBAI Szabadon választhat és dönthet saját sorsáról: tehát az!

HAKAN Ügyeit Bécsben intézik és őfelsége, a császár, erődöket építtet saját katonái számára, de nem ám ellenünk, hanem saját népe ellen... Ellenetek... Mert ez egy rebellióra hajlamos nemzet, fékezhetetlen természetét erőszakos módon kell letörni... És persze csak a katolikus vallást lehet engedélyezni... A módszereket pedig már ismeritek...

CSOBAI Ismerjük a ti módszereiteket is...

HAKAN Az lehet, uram... De mi kiismerhetőbbek vagyunk... Ésszerűbbek... Kevesebb az illúziónk... már ha van egyáltalán bennünk... Bennem harminc esztendei katonáskodás után vajmi kevés... *(rövid szünet után)* Most a féligazságok idejét éljük... De – már zokon ne vedd szavaimat – azt hiszem, ez az állapot tökéletesen megfelel nektek. Szerettek a féligazságokba kapaszkodni. Szeretitek az egyértelmű dolgokat. Szerény tapasztalatom szerint ti csak az angyalokkal tudtok mit kezdeni, mert azok felérek, szárnyuk van és jók; és az ördögökkel, mert azok feketék, patások és rosszak, de képtelenek vagytok mit mondani az angyalok és az ördögök közé szorult emberről, aki angyal nem tud lenni, ördöggé válni pedig nem akar... Ti vagytok a jók, mi a rosszak.. Egyszerű a képlet... Ám ennek tökéletesen ellentmond mindaz, ami itt történik, Füléken...

CSOBAI Igazán nem várhatod el, hogy sóval és kenyérrel fogadjunk benneteket a város kapujában...

HAKAN *(mosolyog)* Persze, hogy nem... Én csak arra próbáltam utalni az imént, hogy az én népem is végtelenül változatos, sokszínű, nem jó nem rossz: olyan, amilyen... Mint minden nép... És csak az egyik arcunkat ismeritek...

CSOBAI Ez bizony nem a legrokonszenvesebb...

HAKAN Nem rajonghattok értünk, ezt megértjük... De láthatod magad is: Thököly katonái és az erdélyiek a császárt még nálunk is jobban gyűlölik.

CSOBAI Nem tudják, mit cselekszenek.

HAKAN *(ingatja a fejét)* Nagyon is tudják... Nehogy azt hidd, hogy ők másképp gondolkodnak mirőlünk, mint ti... Ugyanúgy megvetnek bennünket... A két ellenség közül először a gyengébbel akarnak leszámolni, és az a császár.

CSOBAI Az majd elvállik.

HAKAN Ne feledd, uram, hogy mi másfél évszázada itt vagyunk. Ez a birodalom szilárd és rendíthetetlen, és ezt a tényt Thökölyék – gondolom – kényszeredetten, de tudomásul vették. Egy pillanatig sem kétséges azonban, hogyha Allah győzelemre segíti fegyvereinket, azonnal felbomlik a szövetség...

CSOBAI ...amely miatt megvet bennünket az egész művelt világ.

HAKAN Nem igazán hízelgő ránk nézve, hogy a művelt népek sorából kifelejtesz bennünket... Pedig mi is letettünk már az asztalra néhány dolgot... Fura nép vagytok, ti, uram... Ti, magyarok... Sokfelé megfordultam már, de ilyen nemzettel még nem találkoztam.

CSOBAI Mire gondolsz?

HAKAN Tehetséges emberek vagytok. Nem vagytok híján a bátorságnak sem, és ha összefogtok, csodákat tudtok művelni. De, mintha valami átok ülne rajtatok.

CSOBAI Miféle átok?

HAKAN Képtelenek vagytok megbékélni. Nektek szükségetek van az ellenségre...

CSOBAI Abban most nincs hiány.

HAKAN Nem értesz, uram... Titeket könnyen meg lehet osztani. Olyanok vagytok, mint a mágnes, amit delejvasnak neveztek. Valami furcsa természeti törvény szerint egy mágnesrúdnak mindig két pólusa van, és ha mondjuk középen kettévágod (*mutatja a kezével*) akkor azok azonnal osztódni kezdenek, kétfelé... És a következő felezésnél megint, s így tovább a végtelenségig, míg csak apró darabok nem lesznek belőle, por és törmelék, aztán elfújja azt is a szél... Hiányzik az összetartó erő... Így szóródtok ti is szét, uram, mint az apró forgácsok, vagy a homokszemek a sivatagi viharban, s nem marad utánatok semmi...

CSOBAI Ebben azért nektek is van valami szerepetek...

HAKAN (*megrázza a fejét*) Tévedsz, uram... Ez a ti dolgotok és nem a miénk. Ha van megérzés, ha van türelem, ha legalább megsejted, mi játszódik le a másik emberben, s megérted az érveit akkor is, ha te másként gondolod; akkor egy igen fontos képesség birtokában vagy... És ez a képesség van mindig. Van éjjel és nappal, van háborúban és békében, van télen és nyáron, van esőben, hóban, fagyban... egyszóval mindig. És – már megbocsáss szavaimért! – ez a képesség belőletek hiányzik. Hagy mondjak egy példát!... Ti még most is úgy gondoljátok, hogy annak idején ott Mohácsnál valami-féle nemzeti sorstragédia történt...

CSOBAI Elvesztettük a királyunkat és a seregünk nagy részét.

HAKAN A királyotok nem a csatában esett el, és ott volt még Szapolyai serege és a rendi hadak... Mikor volt ez az ütközet?

CSOBAI 1526-ban.

HAKAN 1526-ban... Maradjunk a ti időszámításotoknál... Elvesztettetek egy csatát: ennyi történt. Nem több. Seregeink megszállták az országot? Nem. Végzetes volt ez a vereség? Nem. Mikor foglaltuk el Budát?

CSOBAI Negyvenegyben...

HAKAN Negyvenegyben... A két évszám közt van tizenöt év, uram. Mit csináltatok tizenöt évig? Váratok és erődrendszereket építtetek ellenünk? Új hadsereget szerveztetek? Minden erőtetek az ország függetlenségének megóvására fordítottátok? Közös akarral szembefordultatok az idegen hódítókkal? Bizony nem... Választottatok magatoknak két királyt, hogy legyen ki mellé állni... Hogy eldöntsétek, ki a hazafi és ki a még hazafibb? Ki a magyar és ki a magyarabb?... Aztán a meddő pártharcok felőrölték az erőtetek, és negyvenegyben a janicsárjaink besétáltak a budai várba, és vérontás nélkül elfoglalták azt. Tizenöt év alatt ennyire voltatok képesek, uram... Azt mondjátok, minden nyomorúságotokért mi vagyunk a felelősek. De Magyarország széthullása már elkezdődött Mátyás halálával. Erről mi nem tehelünk. Ez a ti dolgotok... És mi történik itt Füleken? A várat Koháry István magyar kapitány védi a katonáival és a császári zsoldosokkal és mi rohamozzuk, törökök, Thököly Imre magyar seregével és az erdélyi hadakkal... Uram, itt magyarok ölnék magyarokat, s mondhat sz bármit, ez testvérgyilkosság...

AJTÓNÁLLÓ (*jobbról be*) Hadnagy úr, újabb követ érkezett a török táborból. Ulman bég veled kíván beszélni.

CSOBAI Énvelem?

AJTÓNÁLLÓ Igen.

CSOBAI (*bólint*) Rendben van. Engedd be!... Koháry kapitány úr?

AJTÓNÁLLÓ Még tárgyal.

CSOBAI Kapros?

AJTÓNÁLLÓ Alszik.

CSOBAI Jó...

(*Az ajtónálló kinyitja az ajtót, Ulman bég méltóságteljesen bevonul, meghajolva, szertartásos lassúsággal üdvözlí Hakant, ajtónálló jobbra el.*)

ULMAN A Fényestekintetű Ibrahim pasa, (*meghajol*) a hadak szerdárja üdvözetét küldi tenéked, vitéz Csobai hadnagy! Arra kér téged, mint a túsunk őrzőjét, hogy a nagytiszteletű Hakan bégnek – méltóztasd kegyesen engedélyezni, hogy én a hitvány szolga, átadhassam a Felsőleges Szultán (*meghajol*) ajándékát...

CSOBAI A szultán ajándékát?...

ULMAN ...amely épp most érkezett Konstantinápolyból. Váltott lovakon hozta a leggyorsabb futárunk...

CSOBAI (*furcsálja a dolgot*) Valóban fontos lehet, hogyha ennyire sürgős...

ULMAN (*nyomatékosan*) Ez szultáni ajándék, uram, amelyet csak az arra érdemesek vehetnek át... A legnagyobb kegy, amit igazhitű magáénak mondhat...

CSOBAI (*egy kézmozdulattal*) Értem, uram... Legyen, ahogy gondolod, én nem akadályozlak ebben... Tégy belátásod szerint!

ULMAN (*meghajol*) Köszönöm, uram!... Kérlek ugyanakkor, hogy szerény személyemet fogadd el ideiglenesen túsznak, hogy a nagytiszteletű Hakan bég parttalan örömének semmi se vessen gátat!...

CSOBAI Úgy érted?...

ULMAN Nem vagyok arra méltó, én, a semmi, hogy e jeles férfiú örömében osztozzak. Épp ezért szeretném levenni válláról egy rövid időre a rabság nyomasztó nyűgét, hogy átvehesse azt, amit már oly régen megérdemelt...

CSOBAI (*egy kézmozdulattal jelzi, hogy „tessék!”*)

ULMAN (*újabb szertartásos üdvözlés után Hakanhoz*) Nagytiszteletű Hakan bég! A Felsőleges Szultán (*mindketten meghajolnak*) üdvözetét küldi tenéked, s nagyrabecsülése jeléül ezt a szerény ajándékot... (*egy kis dobozt tesz le az asztalra*). Reméli, hogy jó egészségnek örvendesz és Allah győzelemre segíti dicső kardod, s hogy hamarosan viszontláthat palotájában.

HAKAN (*meghajol*) Fényestekintetű Ulman bég! Kérlek, tolmácsolj köszönetemet Öfelségének! Legmerészebb álmomban sem gondoltam ily nagy megtiszteltetésre! Ezután is arra törekszem, hogy méltó legyek szerény tehetségem szerint a Leghatalmasabb kegyére és jóindulatára!...

ULMAN Ne szerénykedj, uram,! Ez az ajándék már régen megillet téged...

HAKAN Igazán megtisztelő számomra, hogy ezt mondod, uram...

ULMAN Én – személy szerint – már korábban is gondoltam arra, hogy valóban kiérdemelted ezt a nagy kegyet...

HAKAN Én sem kívánhatok mást, uram, minthogy Öfelsége hasonló elismerésben részesítsen téged is...

(*A két török udvarisasan meghajol egymás felé, lezárván a beszélgetést.*)

CSOBAI (*kiszól az ajtónállónak*) Vezesd Ulman béget az egyik vendégszobába, és állítsd őket az ajtaja elé!

(*Ulman a lassú, szertartásos meghajlások után az ajtónálló kíséretében jobbra el. Hosszú csönd.*)

CSOBAI (*a dobozra mutat*) Ne zavartasd magad, uram! Nézd meg, mi van benne!

HAKAN Nagyon jól tudom, mi van benne.

CSOBAI (*meglepődik*) Valóban?...

HAKAN (*lassan elmosolyodik*) Az, ami benne van, gyorsabban és biztosabban öl, mint a tigris, s mérge ezerszer erősebb a skorpióénál... A pestises beteg vagy a leprás még bízhat abban, hogy meggyógyul, a vak, hogy visszanyeri szeme világát... Ők még várhatják a csodát... De akinél ott van ez a kis doboz, annak már semmi reménye sincs.

CSOBAI Miért, mi van benne?

HAKAN Egy kis fonál, uram... Egy selyemzsinór...

CSOBAI (*valami dereng*) A halálos ítélet...

HAKAN (*bólint*)

(*hosszú csönd*)

CSOBAI Még elmenekülhetsz...

HAKAN (*mosolyog*) Már nem... Nincs hova, s egyáltalán semmi értelme sem lenne... Ez egy más világ, uram... Bizonyára azt is furcsának tartod, hogy Ulman bég elhozza a Szultán (*meghajol*) „ajándékát” annak a túsznak, akit az ostromlott várban fogvatartanak, kockáztatva ezzel a saját testi épségét, s lehetőséget ad az ellenségnek, hogy esetleg visszaéljen a helyzettel; pedig igazán megvárhatná azt a néhány órát, amíg visszatérek a táborba...

CSOBAI Valóban szokatlan...

HAKAN (*megrázza a fejét*) Uram, te nem tudod, mi az a hatalom... A szultáni hatalom... A Felséges Szultán (*meghajol*) bármit megtehet korlátlanul és parttalanul. Ő nem kér, hanem parancsol... És a szava törvény. Utána Allah következik. Amit mond, megfélebezhetetlen és azonnal végrehajtandó... Nem kicsit később, majd, esetleg, holnap... Nem... Most, azonnal... Tétovázás és késedelem nélkül, fővesztés terhe mellett...

CSOBAI Itt egyelőre biztonságban vagy...

HAKAN (*mosolyog*) Igazán kedves tőled, uram, hogy ezt mondd, és épp te, aki az őrzőm vagy s az ellenségem, de én már sehol sem vagyok biztonságban... Nékem annyi időm van, hogy fölvgjam az ereimet, vagy beledőljek egy kardba... Ennek a látványától ugyan megkíméllek, ám hidd el, ha majd pár perc múlva kilépek ezen az ajtón, hogy visszatérjek az enyéimhez, már nem fogom elérni a várkaput. Az egyik lépcsőfordulóban hurkot dobnak a nyakamba, elvágják a torkom, esetleg föbelőnek... Shidd el, ez még a jobbik eset: kíméletes és gyors halál. Ha ellenállnék, szökni próbálnék, elretentésül válogatott kínzásokkal ölnének meg...

CSOBAI Ha elfognának...

HAKAN Elfognának. Ne gondold, hogy Ulman egyedül jött: három-négy orgyilkossal. Ha őket sikerülne is kijátszani, az egész Birodalom a nyomomban lenne... Mert ez szultáni parancs, törvény... Nem lenne semmi esélyem. Pár röpke nap még, teli rettegéssel, álmatlanul... aztán a lassú kínhalál... Hát így, uram... Meg kell halnom.

CSOBAI De miért?

HAKAN Nem tudom... Talán valamelyik beglerbégnek megtetszett a palotám az Aranyszarvöbölben, s most rá akarja tenni a kezét, így hát gátlástalanul megrágalmazott... Vagy

a hivatalnokok megírgyelték a diplomáciai sikereimet és most féltékenyek... féltik az állásukat... És hát ők közel vannak a tűzhöz... Vagy csak azért, mert én nem vagyok olyan, mint a többiek, akik egy hadjáratban összerabolnak mindent, ami mozgítható, a többit meg fölgújtják. Én könyveket gyűjtök, s inkább vagyok tudós, semmint katoná. Kilenc nyelven beszélek... De lehet az is, hogy ez a részeges Nagyvezír megint többet ivott a kelleténél, nem volt sikere a háremhölgyeknél meg a fiatal fiúknál, s most rajtam tölti ki a bosszúját... Nem beszélve arról, hogy én elleneztem ezt a hadjáratot...

CSOBAI Előző beszélgetésünk után ez valóban meglep!...

HAKAN Említettem már, hogy a mi hadviselésünknek megvannak a korlátai s a jól körvonalazható földrajzi határai, ameddig eljuthatunk...

CSOBAI Eddig és nem tovább...

HAKAN Mondjuk... Másrészt úgy érzem, a Birodalom már nem a régi... Ereje megcsappant, most nem időszerű egy ilyen háború... Ha Thököly előbb jön, tegyük fel, huszonöt évvel, akkor talán...

CSOBAI Bölcsőben ringatták még az idő tájt...

HAKAN A Hatalom mindig azt hiszi, hogy ő a legnagyobb, a legerősebb, ő teszi boldoggá az alattvalókat... egyszóval tökéletes... Egy Szultánnak nem lehet azt mondani, hogy te-hetségtelen, kegyetlen, méltatlan az uralkodásra, s hogy jóval jelentéktelenebb az elődjénél, a hivatalnokok megvásárolhatók épp úgy, mint a jog, vagy az igazság, a hadsereg felszerelése semmit sem fejlődött századok óta – ellentétben az európaiakéval –, ma is olyan fegyverekkel harcolunk, mint Nagy Szulejmán (*meghajol*) katonái, hogy bizonyos dolgokban lépést kellene tartanunk a világgal, különben végünk... S attól félek, ebben a háborúban nyilvánvalóvá válik a gyengeségünk, s ennek a következményei beláthatatlanok... Uram, te nem tudhatod, hogyan hozza meg döntését a haditanácsunk: tisztjeink órákon keresztül ülnek szótlanul az asztal körül, szívják a vízipipát, de nem azért, mintha nem lenne véleményük, hanem azért, mert csak azt mondhatják, amit a Szultán vagy a Nagyvezír hallani akar... Különbön jön a selyemzsinór... Én vettem a bátorságot és elmondtam a mondandómat... (*rövid szünet után*) Fogy az idő... Lenne egy kérésem, uram... Ha úgy tetszik, az utolsó kívánságom. Adlerberg kapitány bizonyára nem teljesítené, Ön talán igen.

CSOBAI Ha módomban áll... Megteszek minden tőlem telhetőt.

HAKAN Egy üres szobát kérnék, s az ajtó kulcsát.

CSOBAI Úgy érti?...

HAKAN Úgy értem, hogy szeretnék még egyszer ágyba bújni Zádikával, mielőtt meghalok. (*A két férfi szótlanul nézi egymást.*)

HAKAN (*lárván, hogy a másik habozik*) Nem követ el fegyelemsértést, hiszen Ulman itt van helyettem, őrizet alatt; én pedig már közelebb vagyok a halálhoz, mint az élethez... Higgye el, hadnagy úr, nincs csodálatosabb és emberhez méltóbb dolog a szeretkezésnél. Nincs még olyan emberi kapcsolat, amely kölcsönös, amelyben összefonódik a test, a lélek, az értelem és az érzelem... A születés hasonlatos hozzá és a halál, de a természet úgy akarta, hogy saját világra jöttére senki se emlékezzen, miként a halált sem lehet átélni, hiszen amíg érzek és értek, addig nem haltam meg, ha pedig igen, testem már nem az enyém... Ha még egyszer születnék, nem sok mindent csinálnék másképp, hiszen az utat végig kell járni, de az biztos, hogy sokkal többet szeretkeznék...

(Hosszú csönd)

CSOBAI *(lassan elindul az ajtó felé, majd kiszól az ajtónállónak)* Koháry kapitány úr?

AJTÓNÁLLÓ *(hangja kintről)* Még tárgyal.

CSOBAI Különleges esemény?

AJTÓNÁLLÓ Nem történt.

CSOBAI Rendben... Szólj Veron néninek! A török lánnyal jöjjön, és hozza a kulcsait is!

AJTÓNÁLLÓ Igen, uram!

CSOBAI *(becsukja az ajtót)*

HAKAN *(kis csönd után)* Köszönöm, uram.

CSOBAI Nem vagyok benne biztos, hogy helyesen cselekszem...

HAKAN Ahol az alapvető emberi érzelmek kérdőjeleződnek meg, ott baj van... Ahol az erkölcs nem eszköz, hanem cél, ahol mi vagyunk érte és nem ő értünk. Mi, akik oly gyakran mondogatjuk – szégyenlős mosollyal –, hogy „bizony, nem vagyunk tökéletesek”, jó lenne, ha ezt a mondatot komolyan vennénk... Tudod, uram, Indiában az elefántokat fakitermelésre idomítják, mert az elefánt erős, és képes kidönteni egy fatörzset, ügyes és tanulékony, így össze is gyűjti azokat, de sohasem fog ezekkel átrepülni az erdő fölött, bármennyire is szeretné a gazdája... Egész egyszerűen azért, mert nem tud repülni... Mindezt csak azért mondom, mert van, amit egy lénytől el lehet várni, és van, amit nem... Az embertől sok mindent meg lehet követelni, de mindent nem... Semmi és senki nem él helyetted: sem a törvény, sem az erkölcs, sem a másik ember... senki. Hiába tolod őket magad előtt fedezékül, menekülsz hozzájuk: élned és döntened neked kell... Engem sohasem az érdekelt igazán, hogy milyennek kellene lenni az embereknek, mert nem én teremtettem; hanem az, hogy milyen... Szóval, nem a gombhoz kellene varrni a kabátot... És hagy emlékeztesselek, uram arra, hogy a ti Szent Könyvetekben nem csak az van leírva: „Ne ölj! Ne paráználkodj!...”, hanem az is, hogy „az Úr az ítélkezés jogát önmagának tartja fenn...”, nektek pedig – ha szabad azt mondanom – ez az egyik kedvenc szórakozásotok... És az is meg van írva, hogy amikor Jézus Jeruzsálembé megy, ott meg akarnak kövezni egy parázna asszonyt, s az egyikük – nyilván hogy saját lelkiismeretét megnyugtassa – megkérdi: „Rabbi, ugye, valóban meg kell köveznünk?” ...És Jézus így felel: „Az vesse rá az első követ, aki büntelennek érzi magát!” Erre az emberek leteszik a köveiket és hazamennek. Azt hiszem, néha nektek is le kellene tenni a köveiteket és haza kellene menni...

VERON *(maga előtt terelgetve Zádikát jobbról be)* Menjél csak, aranyom! *(Csobaihoz)* Na, mi van már megint?

HAKAN *(rövid szünet után, miközben senki sem mozdul, kinyitja a doboz fedelét)*

ZÁDIKA *(fiatal és szép; amikor megpillantja a selyemzsinórt, szája elé kapja a két kezét és áll rémülten)*

CSOBAI Veron néni, kísérje őket a toronyszobába, és a kulcsot adja át Hakan bégnek! ...Aztán menjen, és nézze meg a sebesülteket!

VERON *(elhúzza a száját, vesz egy nagy levegőt, mintha mondani akarna valamit; majd legyint egyet, és int a törököknek, hogy „erre tessék”!... Mielőtt utánuk menne, még visszaszól)* A gyertyát ne tartsam?... *(A többiek után balra el)*

(Csobai egyedül marad. Az ablakhoz sétál és néz kifelé... Hosszú csönd)

AJTÓNÁLLÓ *(jobbról be)* Hadnagy úr, egy szökevény a török táborból...

CSOBAI *(nem fordul meg)* Küldd be!

(Ajtónálló jobbra el, pár pillanat múlva belép Eszter – rajta földig érő köntös, melynek csuklyája eltakarja az arcát)

CSOBAI Isten hozott minálunk, uram!...

ESZTER *(lassan leveti a köntöst – alatta török férfi öltözet –, összehajítja és az egyik szék karfájára teríti)* Az ördög elől menekülök inkább, hadnagy úr!

CSOBAI *(meglepődik)* Elnézést, azt hittem... Hozatok valami ennivalót...

ESZTER Nem vagyok éhes.

CSOBAI Akkor egy öltözet ruhát, amely...

ESZTER Köszönöm, nincs rá szükségem.

CSOBAI Én szívesen...

ESZTER Ne fáradjon!... Örülök, hogy itt vagyok egyáltalán.

CSOBAI Ahogy gondolja... *(rövid szünet)* Ibrahím táborából?

ESZTER Kis kerülővel... Rejtekekutakon keresztül...

CSOBAI Hogy jutott be a várba?

ESZTER Az őrseg segített... meg a jószerencse.

CSOBAI Hogyan sikerült megszöknie?

ESZTER *(öltözetére mutat)* Látja... Így.

CSOBAI Megsérült?

ESZTER Nem. Kíváncsi még valamire?

CSOBAI *(zavartan elmosolyodik)* Én csak...

ESZTER Igen?

(kis csönd)

CSOBAI *(bemutatkozik)* Csbai Ferenc hadnagy.

ESZTER Talán Eszter.

CSOBAI Talán?

ESZTER Lehet, hogy így hívnak, de az is lehet, hogy nem... Talán... Úgy emlékszem, utoljára anyám szólított így aznap, amikor meghalt. A janicsárok egy fához kötötték, a kedvüket töltötték vele, aztán elvágták a torkát... És nekem mindezt végig kellett néz-nem, mielőtt elvittek magukkal... Hét esztendő lehettem akkor.

CSOBAI Sajnálom...

ESZTER Ne sajnálj, hadnagy úr! Nem kérek a részvétekből. Sem a tiédből, sem senkiéből... De ha ki akarsz faggatni, ám legyen, ahogy akarsz!

CSOBAI Szó sincs róla! Én csupán csak...

ESZTER Végül is nem ismersz. Lehetnék akár török kém is... Sajnos, nincs nemesi kutyabőröm, ami igazoljon, sem rokonom, se senkim... Elmeséljem az életem? Végtelenül egyszerű történet, egy mondatba belefér: húsz éve eladtak a szendrői emberpiacon egy raguzai kereskedőnek, s azóta egyik török bordélyból a másikba hurcolnak és árulnak jó pénzért. Ennyi... Nemrég Ibrahím egyik talpnyalója vett meg – két ezüst tányért fizetett –, az ő sátrából sikerült megszökni. S ha a neved kérde, az valóban bonyolult egy kicsit. Bagdadban Leila voltam, Bahesiszerájban Szonja, Nikápolyban Míra, Jeruzsálemben Delila, Alexandriában Irisz. Mit akarsz még tudni? Mire vagy kíváncsi? Nem voltam elég aprólékos? Merüljünk el a részletekben?...

CSOBAI Kérlek, ne!...

ESZTER *(egykedvű, mint eddig)* Miért ne? Tudni akartad, ki vagyok... Érdekel, hogy csinálják a törökök, a franciák, a perzsák, az egyiptomiak?... A tarzusi hajóskapitány, a ródoszi kikötőparancsnok, a szinopei fogadós?... Kecsképasztorok, aranyművesek,

kalózok, hivatásos orgyilkosok?... Van róla fogalmad, mit művel a hatvannyolc éves drinápolyi beglerbég egy hét esztendő gyereklánnyal, mikor bezárkózik a szobájába vele? Miféle orgiákat rendeznek a bizánci palotákban a hadjáratból hazatért ruméliaiak? Olyanokkal, mint én... fiatal fiúkkal... gyerekekkel... éjszakákon át... Milyen aljas és százalmas a részeg és mohó férfiképzlet? Néhány példát esetleg?...

CSOBAI Kérlek, hagyd abba!...

ESZTER Van benne tapasztalatom, elhiheted... Velem már mindent megtettek, amivel egy nőt meg lehet alázni.

CSOBAI Nem akartam feltépni ezeket a sebeket...

ESZTER Ha akarnád se tudnád... Mert ahhoz valami olyasmi kell, amit léleknek neveznek... vagy érzelmeknek... vagy ki minek akarja... De az már belőlem hiányzik. Eltűnt, mint a kámfor... vagy mint azok, akiket valaha szerettem. Elszivárgott bordélyházak mélyén, jól őrzött háremek parkjaiban, sátrak füledt és fojtogató párájában, ahol megkötözve és kiszolgáltatottan fekiüdtem, mint egy állat a vágóhídon... esetleg a tengerben vagy egy kapualjban, ha valakinek épp ott lámadt kedve...

CSOBAI Ne beszélj róla!...

ESZTER ...Eltűnt fogatlan matrózok és tetovált rabszolgakereskedők karjai közt, akik az ágyamba bújtak, hol a lepedő már nyirkos és nedves volt a verítéktől és büzlött a rákiától meg az olesó boroktól... Eltűnt anatóliai fürdőmedencékben, ahol félbolond hercegisasszonyok kedvében kellett járnom, s néger lányokkal szenvedélyt szítani... Felébreszteni az alvó oroszlánt... vagy inkább az alvó hiénát...

CSOBAI De most már mindennek vége. Biztonságban vagy. Ne gondoldj rá többé!

ESZTER Hűsz esztendő, hadnagy úr! Hűsz gyötrelmes, elmondhatatlan, undorító év... Majdnem az egész életem... És te azt mondod, ne gondoldj rá?!... Az előbb még meg akartál ismerni, most alig tudsz valamit és máris feladod?... Hiszen még alig kezdtük el! Nem vagy kíváncsi – mondjuk – az életutamon és a lelkem helyén kívül a testemre is? Hogy én hogyan csinálom? Hatalmas tapasztalattal és nagy gyakorlattal rendelkezem, nekem elhiheted! Miután a kíváncsiságot kielégítettem, nem akard, hogy esetleg téged is?...

CSOBAI *(zavarban van)* Butaságokat beszélsz...

ESZTER Időnk van, ráérünk... Vagy akarsz még valakit rajtam kívül? Ám legyen! Kíváncsod számomra parancs!...

CSOBAI Hagyd abba ezt az örültséget!

ESZTER *(elkezd vetkőzni)* A köntösön csináljuk?...

CSOBAI *(dühös és zavart)* Fejezd már be!

ESZTER ...Vagy az asztalon? Nekem teljesen mindegy...

CSOBAI Kérlek!...Hagyd abba!...

ESZTER *(hosszú csönd után lassan visszagombolkozik. Más hangon)* Én úgy gondoltam erre a várra, mint a madár nyitvafelejtett kalitkaajtóra... Ez az egy esélyem maradt: hogy harcolni fogtok és győztök és nem adjátok fel... Akkor van remény... De ha megalkudtok a törökkel vagy vereséget szenvedtek, akkor végem. Ti még talán szabadon elmehettek... én nem. A hiúságukban sértett férfiak sok mindenre képesek és élénk a fantáziájuk. Vérebekkel tépetnek szét, esetleg megnyúznak elevenen, én pedig ebből – köszönöm szépen! – nem kérek. Legjobb esetben visszavisznek oda, ahonnan megszöktem, de én oda soha többé nem megyek vissza. Inkább a halál...

CSOBAI A vár egyenlőre a miénk, Koháry kapitány úr pedig most tárgyal az ostromlókkal...

- ESZTER Tudom... Azért mondom, hogy nincs szükségem semmire. Ha folytatjátok a harcot, ráérek még átöltözni... De ha letesítitek a fegyvert, így is meg tudok halni...
- ADLERBERG (*jobbról be*) Látom, nem unatkozik, hadnagy úr! Csak gratulálni tudok: a hölgy valóban nagyon esinos! Ugyanakkor mélységesen sajnálom, hogy nem értesítettek a mai mulatságról: az öltözékből ítélve jelmezbálra készülnek...
- CSOBAI A kisasszony megszökött Ibrahim táborából, és nálunk talált menedéket.
- ADLERBERG (*katonás*) Természetesen tudom a kötelességem! (*Eszterhez*) Kiskegyed ezen-túl a személyes védelmem alatt áll!
- ESZTER Köszönöm, uram, nem tartok rá igényt.
- ADLERBERG Milyen kár... Ám ezt még meggondolhatja... Megjegyzem, tudtam én, hogy nemrég érkezhetett. Jómagam ugyanis minden nőt számon tartok a várban. Egy ilyen tündér pedig semmiféleképpen nem kerülhetett el a figyelmemet...
- CSOBAI Gondolom, nem azért jött a kapitány úr, hogy a megfigyelőképességéről tájékoztasson...
- ADLERBERG Valóban nem. A tojásomat keresem.
- CSOBAI Miféle tojást?
- ADLERBERG Nürnbergi... Nürnbergi tojás. Errefelé zsebórának hívják. Vagy itt hagytam, vagy a kávéházban.
- CSOBAI Biztosíthatom róla, hogy itt nincs...
- ADLERBERG Hát akkor megnézem a kávéházban. Semmiféleképpen nem szeretném elveszíteni. Becses családi ereklye.
- CSOBAI Úgy emlékszem, önt Koháry kapitány úr, a löportorony őrzésével bízta meg...
- ADLERBERG (*legyint*) Az már régen volt... Azóta – ha szabad azt mondanom – a dolgok állásában bizonyos változások álltak be...
- CSOBAI Miféle változások?
- ADLERBERG Például az, hogy befejeződött az a kis eszmecsere Koháry kapitány és a követekek közt... Úgy értem, ez a tárgyalás, amin a bőrünk múlik...
- CSOBAI Befejeződött?!... Hát akkor miért nem ezzel kezdte!? Na, és mi történt?!
- ADLERBERG (*élvezi a helyzetet és álszent módon játszik*) Az történt, hogy elvesztettem a tojásomat. A nürnbergit... Pedig, mint már az imént is említettem, becses családi ereklye. Boldogult nagyapámé volt – nem tudom, hol lophatta... Mindenesetre volt izlése, azt meg kell hagyni...
- CSOBAI Nem erre vagyok kíváncsi!!
- ADLERBERG (*kedvesen mosolyog*) Nem erre?... Pedig kár, higgye el! Valóban értékes darab. Ha megtalálom, nem felejtsem el megmutatni önnek... A Zifferblattján – miszerint a számlapján – egy fölöttébb érdekes, intim jelenet látható: a faun és a nimfák Dionüszosz ünnepén...
- CSOBAI Kapitány úr, ne hozzon ki a sodromból!...
- ADLERBERG (*nem akarja tovább feszíteni a húrt*) Miért olyan ideges, hadnagy úr? Mit akar tudni?
- CSOBAI Hogy döntött Koháry kapitány?
- ADLERBERG Ja, a kapitány úr? (*hosszú hatásszünetet tart, majd kedvesen*) Harcolunk tovább.
- CSOBAI (*mázsás kő esik le a szívéből*) Hála Istennek!...
- ADLERBERG Lehet visszacsereberélni... Jut eszembe, hol van az én nagy barátom, a szentéletű túszer?

CSOBAI Hakan bégnek selyemzsinórt küldött a szultán...

ADLERBERG Ó, részvétem... Akkor majd postakocsin küldöm a cukrozott gesztenyét... Na és most?...

CSOBAI A toronyszobában van a szolgálójával... Elbúcsúznak egymástól...

ADLERBERG Kettesben?

CSOBAI Kettesben...

ADLERBERG (*mindent ért*) Aha... „A toronyszobában elbúcsúznak egymástól”... Tetszik ez a fogalmazás... Eszem azt a tiszta lelkét a hadnagy úrnak!... És ezt, gondolom, ön engedélyezte... „hogyan elbúcsúznak egymástól”?...

CSOBAI Igen, én.

ADLERBERG (*bizonyos meglepedettséggel*) Akkor azt kell mondanom, hogy – a közhiedelemmel ellentétben – a hadnagy úr mégsem reménytelen eset... Megjegyzem, erről a puhos bégről se gondoltam volna... Arra a szegény, elárvult török lányra pedig majd lesz gondom... Úgy is mondhatnám, ráteszem a kezem... Már persze, csak úgy átvitt értelemben...

CSOBAI (*bizonyos éllel*) Azt hiszem, a kapitány urat már várják a kávéházban...

ADLERBERG (*széttárja a kezét*) Jól van, no, megyek már, nem kell engem küldeni!... Előbb azonban szabadon emlékeztetnem a hadnagy urat arra, hogy elfelejtett bemutatni az áruház, oroszlanlelkű hölgynek...

CSOBAI (*kellelenül int a kezével*) Adlerberg kapitány úr... Eszter kisasszony... Mint már az előbb is említettem, egy török háremből szökött meg...

ADLERBERG (*elégedett*) Tehát egy hivatásos...

CSOBAI (*felcsattan*) Válogassa meg a szavait, kapitány úr!

ADLERBERG (*védkezően széttárja a kezét*) Én csak a pusztát állapítottam meg... (*boldog*) Ez az én napom! A törökök egymást ölik, a magyarok egymást ölik és végre egy hivatásos!... Mi kell még?... Azt hiszem, egy kancsó bor... (*Eszterhez*) Kedves kisasszony, nem töltöttünk mi már el néhány éjszakát az innsbrucki Fehér Orszáruházzal címzett fogadóban, második emelet, korhadó lépcsőn balra?...

ESZTER Összetéveszt valakivel... uram...

ADLERBERG Fürjpastétót ettünk és könnyű rajnai borokat ittunk hozzá... A Zimmerfrau ágyba hozta a reggelit, ahol egyébként meglehetősen szorosan voltunk. Vagy az ágy volt szűk, vagy mi voltunk sokan... Négyen, ha jól emlékszem...

CSOBAI A kapitány úr menni készült...

ADLERBERG (*könnyedén*) Annyira azért nem sietek... (*gondolkodik*) Nézzük csak!... Igen, most már emlékszem: a mai estém kivételesen szabad... Nem lenne kedve előtte velem vacsorázni?

ESZTER Próbálkozzon másnál, kapitány úr...

ADLERBERG Utána pedig megnézhetnék az éremgyűjteményemet. A szobám kicsi, de lakajos és meghitt... XIII. Lajos korabeli bútorok, vastag tölgyfaajtó, garantáltan hangszigetelt... Az ablakban majd szerelmesen összefonódunk és választunk magunknak csillagot... (*közelebb sétál Eszterhez és kéjesen fixírozza*) Nos, mit szólna hozzá?...

ESZTER Azt, hogy jobban tenné, ha vigyázna a tojására, még baja eshet...

ADLERBERG (*megütözik*) Ó, kicsoda stílus!... (*bizalmasan*) Pesze, nem kívánom potyán, elvégre Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen... De a piszkos anyagiakat később is megbeszélhetjük...

ESZTER *(lekever neki két hatalmas pofont, ám amikor harmadszor is felemeli a kezét Adlerberg elkapja azt, hátracsavarja, mögé kerül, szabad kezével pedig átfogja a lány derekát és magához húzza)*

ADLERBERG *(elismerően)* Ez aztán a temperamentum!... Egy igazi vadmacska... Szabadjon azonban emlékeztetni kiskegyedet, hogy micsoda vétek ekkora testi erőt mindenféle pofonokra elfecsérelni! Mindent a maga idejében! Most sem a hely, sem az idő nem alkalmas erre... De este, amikor az egész környék hangos a háztetőkön szerelmeskedő macskák nyávogásától és kéjes hörgésétől...

ESZTER Ez legyen a legnagyobb élménye egész életében!...

ADLERBERG ...Egy holdfényes szeptemberi éjszakán, mikor a csillagok állása szerint a Bika a Szűzben van...

CSOBAI Engedje el azt a lányt, kapitány úr!

ADLERBERG *(lassan elengedi Esztert, elindul az ajtó felé, onnan még visszaszól)* Örülök, hogy megismerhettem!... *(mosolyog)* És ne feledje, a meghívás még áll estére... Illetve, hogy egész pontos legyek: az is áll! *(búcsút int és jobbra el)*

ESZTER ...Madarat tolláról...

CSOBAI Nem a barátom.

ESZTER Hanem?

CSOBAI *(kedvetlen)* ...A szövetségünk.

ESZTER Ha ilyen szövetségescink vannak és ők végig az országot, akkor inkább visszamegyek...

CSOBAI *(dühös)* Zsoldos!...

(Hakan és Zádika balról be. Kis csönd. A négy ember szóltanul nézi egymást.)

HAKAN *(nyugodt)* Eljött az idő, hadnagy úr!... Vigyázzon Zádikára, amíg érte nem jönnek... És köszönöm... *(tölt magának egy pohár bort)* Megiszik velem még egyet?

CSOBAI *(szóltanul bólint)*

(Lassú kortyokban isznak. Csönd.)

HAKAN *(leteszi a poharat)* Mennem kell... Higgyc el, hadnagy úr, ebben a veszett világban egy ember élete oly kevés...

ZÁDIKA *(felemeli két ujját)*

HAKAN *(ekkor látszódik először valamiféle érzelem az arcán, rekedten)* Ezt nem teheted!... Kérlek, ne!... Ha valóban szeretsz...

ZÁDIKA *(odarohan Hakanhoz, hozzábújik és szorosan átöleli)*

HAKAN Majd jön valaki más és elfelejtesz... Ennek így kell lennie... F fiatal vagy és szép... Minden rendbe jön... Hidd el!...

ZÁDIKA *(még szorosabban öleli át Hakant)*

HAKAN Ne tedd meg!... Ne nehezítsd meg a dolgom!... Kérlek!...

ZÁDIKA *(kibontakozik az ölelésből, kézenfogja Hakant és lassan, de határozottan húzza az ajtó felé)*

HAKAN *(nagyon nehezen indul el, tévován, csoszogva, alig emeli a lábát, hosszú csönd után az ajtóból)* Hited szerint te a keresztények Istenéhez térsz majd meg, uram, én Allahhoz. Valószínűleg egyikünk téved. Lehet, hogy mindketten, mert az élet után nincsen más, csak a Semmi... De ha mégis van odaát valami, és van kávé és egy asztal, ami mellé le lehet ülni, akkor ott a vendégem vagy egy kávéra... *(Zádikával kézen fogva jobbra el... Hosszú, nagyon hosszú és súlyos csönd... Odakintről, gyors egymásutánban, két pisztolylövés zaja hallatszik.)*

II. FELVONÁS

(Ugyanott néhány nappal később. A várat már feldülták a törökök, a pusztítás nyomai mindenütt. A szekrényajtó kifeszítve, a zászlórudak kettétörve, a feszület a földön. Az asztal üres, a székek szerteszét hevernek felborítva, a sarokból hiányzik a faláda.)

VERON *(lassú, öreg mozdulatokkal állítgatja fel a székeket. Nehezen hajol, időnként fel-szisszen, húzza a lábát – kínozza a köszvény)*

ADLERBERG *(zsákkal a vállán balról be. Szinte összegörnyed a súly alatt, meginog, majd terhét nagy nehezen az asztalra dobja. Hatalmasat fújtar) Na, ez megvolna!... De hát – mint mondják –, a szépségért meg kell szenvedni... (a zsákból előhúzza egy ezüst kancsót, szakértő szemmel méregeti és élvezettel forgatja az ujjai közt) Ugye, szépségem?... (Veronhoz) Hagyja azokat a székeket, Veron néni, azoknak már úgyis mindegy! Egy fél óra múlva a levegőbe repül ez az egész kóceráj.*

VERON *ÉN már akkor takarítottam ezt a termet, fiam, amikor te még a libákat legeltetted valahol a Fekete-erdőben! Mondta is nekem az én Józsim – Isten nyugosztalja! –, hogy inkább a krumpli földön kellene hajolgatnom, nem itt a felmosóronggyal... Megszerttem ezt a várat, itt éltem le életem nagy részét – és az nem volt kevés, hála az Úrnak!... Így akarom megőrizni az emlékezetemben... Boldogult lánykoromban az ártatlanságom is itt vesztettem el: a déli bástya egyik lőrésében valami mozsárágyún...*

ADLERBERG *(elismerően bólogat) Szeretem a fantáziadús embereket. Igaz, nekik sokkal nehezebb. Az ostobák mindig azt hiszik, hogy erényesek, pedig csak nem tudnak a lehetőségeikről. Szerintük az erény természetes állapot, szerintem meg nem. Ahol nincs harc és küzdelem, ott nincs erény sem... Szerencsére a Teremtő engem jelentős képzelőerővel látott el... (megcsóválja a fejét) A déli bástya lőrésében egy mozsárágyún... (felsóhajt) Hm... Ennek is megvan a varázsa.*

VERON *Ugyhogy beszélj nagyobb tisztelettel erről a várról, fiam! Kóceráj a te Burgod azzal a tehetetlen császároddal meg a pipogya vezérkarával együtt!*

ADLERBERG *Ez a vár már nincs is, Veron néni. Estére füstölgő rom lesz belőle, semmi más... Alá van aknázva, bármikor felrobbanhat, amikor ők akarják.*

VERON *Tudom. De egyelőre megvan... (a feszületet fölveszi a földről és megpróbálja visszaakasztani a falra, majd kedvetlenül az asztalra teszi azt) Még a kampót is kiszedték ezek a pogányok...*

ADLERBERG *(felháborodik) Tolvaj banda!*

VERON *(a zsákra mutat) Látom, nagy terhet cipelsz, fiam...*

ADLERBERG *No, igen... (nagyot nyújtózik) Ha nem is akkorát, mint Krisztus urunk... Valami kis ajándék az otthoniaknak... Geschenk... Vagy ahogy a franciák mondják: Souvenir (kéjesen elhúzza a szót) ...Emlék Magyarországról...*

VERON *Tokaji bor esikóbőrös kulaesban?...*

ADLERBERG *Hát, nem egészen... (pakolászik) Nézzük csak!... (kivesz a zsákból egy ezüst tálcát és egy aranygyűrűt) Egyet a mamának, egyet a papának... Hogy fog örülni a drága Mutter!*

VERON *(belenéz a zsákba) Látom, nagy a család...*

ADLERBERG *(elérzékenyül) Hál' Istennek még a dédszüleim is élnek... Apai ágon egyébként a Schönbrunnersechauerdorfhochburgi Kuhschellefrühmorgenswankelmütigerekel vagyunk rokonságban.*

VERON *(nem hisz a fülének) Hogy mondd, édes fiam?*

ADLERBERG ...Hogy apai ágon...

VERON (*bólint*) Azt még értettem.

ADLERBERG ...A Schönbrunnerseehauserdorfhochburgi Kuhshellefrühmorgenswankelmütigerekkel vagyunk rokonságban...

VERON (*kis csönd után megvonja a vállát*) Nem vagyok én süket, édes fiam, csak nem hittem a fülemnek... És te érted egyébként, amit mondasz?

ADLERBERG Természetesen!

VERON (*felhúzza a szemöldökét*) Akkor jó... (*tovább szemlélődik*) Látok ott egy díszkardot...

ADLERBERG Azt az unokahugomnak viszem.

VERON Miért pont kardot?

ADLERBERG (*vígyorog*) Kardos menyecske... Különösen, ha felhevül és belelendül...

VERON Hány éves?

ADLERBERG Tizenöt... De tizenhatnak látszik... Végül is nem vihetek neki mozsárágyút...

VERON Tréfálsz velem, fiam... Nem illik csúfot üzni egy öregasszonyból...

ADLERBERG (*széttárja a kezét*) Veron néni nem öreg. Ha néhány évvel fiatalabb volna, még magam is...

VERON (*legyint*) Hagyd el, fiam, túl sokszor hallottam én már ezt...

ADLERBERG Komolyan beszélek. Az unokahugom Durchlassenrückforderunghartgesottenlandban lakik, nem messze Sinnesorgansitzfleischkriegsgefangenschaftstادتól és...

VERON Kíméld a nyelved, szükséged lehet még rá...

ADLERBERG ...Gemeinverstanlichmagenverderbenmalnehmenschloss, valamint... Schatzenswertverkaufsvertragdorf között...

VERON Kíméld magad, mondom!...

ADLERBERG ...A Bai felé vezető út mellett.

VERON Mi felé vezető út mellett?

ADLERBERG Bai.

VERON Ez a falu neve?

ADLERBERG Ez.

VERON Bai?

ADLERBERG Bai.

VERON Na, látod, vannak nektek rendes szavaitok is, miért kell két rőfnyi szókégyókat gyártanotok? Kitorik benne az ember nyelve...

ADLERBERG (*kotorászik a zsákban*) Ezt a fokost a sógoromnak viszem, aki kovács...

VERON...valahol...

ADLERBERG ...ígen...

VERON ...valami mellett...

ADLERBERG ...pontosan...

VERON ...közel valamihez...

ADLERBERG ...ahogy mondja...

VERON ...de nem túl messze valamitől...

ADLERBERG Honnan tudja?

VERON (*megvonja a vállát*) Gondoltam... (*kis csönd után*) Az én Józsim is kovács volt – nyugodjék békében! Erősebb embert nem ismertem nála a környéken. Ha méregbe gurult, menekült tőle mindenki, az utcán még a kutyák is kitértek előle. Fél kézzel eltört

egy patkót – különösen, ha volt már benne néhány pohárral... Egyébként nem ártott ő a légynek sem. Nagy szíve volt az én Józsimnak, az is vitte el egy boros éjszaka, amikor fogadásból megivott négy üveg pálinkát. Pedig negyven esztendeig éltünk egymás mellett szép csendesen, neveltük három gyönyörű gyermekiünket – egy sem él már közülük. Meghaltak mind... És most már földönfutó leszek én is, koldus, kolonc az emberek nyakán... valahol... Ki tudja, merre?... Meddig még?... *(kézfejével megtörli a szemét)*

ADLERBERG *(biztatóan)* Fel a fejjel. Veron néni, nem eszik olyan forrón a kását! Az ilyen dolgos asszonyra, mint maga, mindenütt szükség van. Aki olyan tyúkhúslevest tud főzni... A Vén Kaszással meg ráér még parolázni. Ökegyelme most úgylis elfoglalt: a csatatereken konesorog és a katonák körül sündörög... Könnyű dolga van... Ez az Ő ideje...

VERON *(legyint egyet, majd kis csönd után, nyugodtan)* Aztán áruld már el, édes fiam, hogy loptad össze ezt a tömérdek kincset?

ADLERBERG *(méltatlankodik)* Mit képzelsz rólam, Veron néni? Becsületes úton jutottam én ezekhez! Megdolgoztam értük a két kezem munkájával...

VERON Az egyik kezed is elég volt ahhoz, hogy elemeld... *(mutatja a mozdodulatot)*

ADLERBERG Így ismer Veron néni engem?! Ófelsége, a Császár kapitányát, aki apai ágon a Schönbrunnersehaus...

VERON Hagyd el, fiam!... *(megint belekukkant a zsákba)* Ez a kard a Pintér hadnagyé volt...

ADLERBERG Volt... De – sajnos – a drága hadnagy úr felrobbant a külső várkapuval együtt, mikor Koháry kapitány aláaknáztatta azt... Nem hagyhattam, hogy ez a remek fegyver a pogányok kezére kerüljön, így hát magamhoz vettem... Kegyeletből...

VERON Az aranygyűrűt Kuris Feri kapta az apósától a Dóczi ötvöstől, midőn eljegyezte annak lányát, a Katit...

ADLERBERG Később azonban kénytelen volt megválni tőle egy viharos éjszakán, mivel elnyertem tőle kockán...

VERON *(bólint)* Valóban viharos éjszaka volt: a Feri fél füle leszakadt és eltört két bordája... Az apja engem szalasztott papért...

ADLERBERG *(megvonja a vállát)* De életben maradt... Na jó, egy kicsit biceg!... meg kellett ismertetnem a kockajáték alapvető szabályaival... Megjegyzem, én óva intettem attól, hogy cinkelt kockákkal játsszon...

VERON Az aranyozott kereszt a templomunkból való...

ADLERBERG *(megdöbben)* Hogyhogy aranyozott? Én azt hittem színarany...

VERON Bronzból van, csak arannyal van futtatva...

ADLERBERG *(bosszús)* Nahát, de szegény népek élnek erre felé!... Ha ezt tudom, inkább el se hozom...

VERON Háború van, kapitány úr, mindannyian szegények vagyunk... A keresztet egyébként Csenderics úr készítette Selmechányán a felesége emlékére...

ADLERBERG A törökök kirabolták a templomot. Nem engedhettem, hogy ily becses ereklye a kezükbe kerüljön.

VERON ...És ezt ott felejtették...

ADLERBERG No, nem egészen... Ugyanis én előttük mentem oda... Éltem a körülményekből fakadó előnyömmel... Megelőztem öke.

VERON Vagyis kifosztottad az Isten Házát.

- ADLERBERG (*széttárja a karját*) Kifosztottam, kifosztottam... Dehogy fosztottam ki!... Mi vagyok én: tolvaj?!... Hősiesen megakadályoztam, hogy a templom kincsei a pogányok kezére kerüljenek. Így mindenki jól jár. Mosom kezeimet!
- VERON Az itteniek hosszú évek kemény munkája árán tudták megvásárolni ezeket a kegytárgyakat.
- ADLERBERG Legalább örülhetnek annak, hogy nem az istentelének, hanem egy hitében tántoríthatatlan keresztény vitéz kezébe kerültek ezek a kincsek. Nem beszélve arról, hogy azalatt a rövid idő alatt, amit az ostromlóktól kaptak, hogy összeszedjék a cók-mókjukat és kivonuljanak a várból, senkinek sem maradt ideje ilyesmivel foglalkozni...
- VERON ...Kivéve téged...
- ADLERBERG Kivéve engem... Egyszerű ember vagyok, nincs sok pakkom, a kevéssel is beérem... Inkább buzgó imádsággal töltöm napjaimat, semmint földi hívságokkal...
- VERON Hogy nem szakad rád az ég, édes fiam!...
- KAPROS (*jobbról be*) Indulnunk kell, Veron néni! Eljött az idő...
- VERON (*kis csönd után*) Hát ezt is meg kellett élnem... Legyen, ahogy az Úr akarja! Menjünk, fiam!...(*még egyszer körbenéz a teremben*)
- KAPROS Gondolom, a kapitány úr is indulni készül...
- VERON A kapitány úr épp a kincseit lajstromozza... Mármost azokat, amiket volt szíves – mondjuk úgy – összegyűjteni ezidáig: a templomi kegytárgyakat, a Pintér hadnagy – nyugodjék békében! – kardját, a Kuris Feri gyűrűjét, meg...
- KAPROS (*hidegen*) Vagy úgy!... Csak köszönettel tartozunk a kapitány úrnak, hogy gondoskodik arról, hogy mindezek visszakerüljenek jogos tulajdonosaikhoz, vagy a hozzátartozókhoz... esetleg az örökösökhöz...
- ADLERBERG (*könnyedén*) Hát, nem egészen, barátom... A háború már csak ilyen: aki valamire rátette a kezét, az már az övé.
- KAPROS Ezt úgy értsem...
- ADLERBERG (*bólint*) Bizony, úgy értsd, barátom! Eszem ágában sincs jogos tulajdonosokkal bíbelődni, paragrafusokat tanulmányozni, hogy ki a törvényes örökös. Ez már az enyém, punktum!
- KAPROS Az lesz a magácé, amit tőlem kap, ha nem adja vissza azonnal!...
- ADLERBERG (*békítően*) Ugyan, hagyjuk már ezt az örökös marakodást! Már az előbb is mondtam, a törökök kirabolták a templomot, nem engedhettem, hogy megkaparintásák a kincseket. Tudjuk mindannyian, milyen pusztítást vittek véghez azok a latrok. Még a festmények keretéről is lekapargatták az aranyat...
- VERON Erről én a te helyedben bölcsen hallgatnék, édes fiam, különösen akkor, ha az én kezem is úgy csillogna az aranyportól, mint a tiéd. Még a körmöd alatt is az van...
- KAPROS ...Lehet, hogy a bőre alatt is... Mindjárt kiderül... (*előhúzza a kardját*)
- ADLERBERG (*unottan*) Ez az állandó nagy magyar hősködés, Istenem!... (*ő is kardot ránt, Veronhoz*) Tetszik látni: jogos önvédelem...
- KAPROS Csak azt kapod, amit megérdemelsz! (*rátámad Adlerbergre, vívna...*) (*Hosszú és kemény harc...*)
- CSOBAI (*Eszterrel együtt jobbról be*) Mi folyik itt?!...
- ADLERBERG Azt hiszem, hamarosan a vére...
- KAPROS (*leereszti a kardját*) A kapitány úr ellopta a templom kincseit, és vinne mindent, ami értékes és mozdítható.

ADLERBERG Csak azt viszem, ami megillet. Hadizsákmány...

(kis csönd)

CSOBAI (Kaproshoz) Várj meg odakinn!

KAPROS (kelleetlenül elteszi a kardját, Adlerberghez) Még találkozunk... (pök egyet és jobbra el)

CSOBAI (Veronhoz) Menjen maga is, Veron néni! Most indul az utolsó szekér, arra még felülhet. Ne gyalogoljon a rossz lábával!...

VERON Aztán igyekezzetek ti is, kisfiam! Már nincs sok idő hátra... Az Úr legyen veletek! (jobbra el)

(kis csönd)

CSOBAI Bár igen jól ismerem a kapitány urat, azt azért nem gondoltam volna, hogy tolvaj legyen...

ADLERBERG (felsőhajt) Ezek a kínos ismétlések!... Mi rossz van abban, hogy eme gyönyörűségeket megmentettem a pogányoktól?

CSOBAI Amennyiben visszaszolgáltatta őket, semmi...

ADLERBERG Mint főntebb vázoltam volt, ez hadizsákmány. Ami jár, az jár.

CSOBAI Azokat rabolja ki, akiket eddig védelmezett, akikért harcolt...

ADLERBERG Pro primo: a főnt nevezett egyének az ostrom során sajnálatos módon elhaláloztak, ergo: földi javakra immáron nincs szükségük. Pro secundo: ez a vár perceken belül a levegőbe repül, s oly hatalmas érték pusztul el és megy veszendőbe, aminek ily apróságok csak egészen kicsi morzsácskái. Pro tertio: Az én bölcs uralkodóm, a Felsőleges Császár, valamint ama Koháry kapitány úr, aki immáron a leendő fejedelem, Thököly Imre vendégszeretetét élvezi, mióta kitétte a lábát a kapun; egyszer a mi bölcs vezéreink több hónapos zsoldunkkal tartoznak nekiünk. És ez azért módfelett kellemetlen, mert mi ebből élünk. Ha úgy tetszik, ez a hivatásunk. A mindennapi tejerre valót bizony meg kell keresniünk...

CSOBAI Például rablásból...

ADLERBERG (elhúzza a száját) Nem szeretem ezt a szót... Becsületesen megdolgoztunk a zsoldunkért. Onnan vesszük el, ahol van. Ne feledje, hadnagy úr, hogy amit vállaltunk, azt teljesítettük. Keményen harcoltunk, sokan estek közülünk... És a füleki vár tornyán most nem azért lobog a török félhold, mert mi megfutamodtunk: a város népe kényszerítette Koháry kapitányt a feladásra...

CSOBAI Valamennyien szégyelljük magunkat. Helyettük is...

ADLERBERG Pedig nem kellene... A józan eszükre hallgattak...

CSOBAI Példát vehettek volna hőseinkről, az egriekről, szigetváriakról, kőszegiekéről, nándorfehérváriakról...

ADLERBERG Mi haszna lett volna, ha úgy végezzük mindannyian, mint a szigetváriak, és meghalunk mind egy szálig? Hősies dolog lett volna, elismerem. Példázat eljövendő koroknak. És?... Így megmaradtunk s még harcolhatunk a végső győzelemért... Ha lesz ebben a háborúban végső győzelem...

CSOBAI Sohasem fogjuk feladni.

ADLERBERG Fiala vagy még, hadnagy úr és heves. Tele magasztos eszmékkel és ifjonti lobogással... Meghalni néha sokkal könnyebb és egyszerűbb, mint tovább élni... És az embernek az a végzete, hogy tíz körömmel kapaszkodjon az életbe. A nők gyereket akarnak szülni, a parasztok földet művelni, a tanítók tanítani, a takácsok szőni, fonni... Neked se feleséged, se gyereked, így hát nincs jogod azt mondani ezekre az em-

berekre, hogy gyávák. Az én számomra ők az igazi hősök, akik megmentették azt, ami a számukra a legfontosabb: szüleik, fiaik, lányaik, testvéreik életét, még akkor is, ha a keresztény világ – amely egyébként nem tudom hol volt és mit csinált az ostrom ideje alatt – most megveti őket mindezért...

CSOBAI Nekem nem ez jelenti a hősiességet.

ADLERBERG (*bólint*) Tudom. Ebben az országban az a hős, aki leveti magát a várfokról magával rántván az ellenséget; aki kirohan a katonái élén a biztos pusztulásba; aki inkább megöletti fogságba esett fiát, semhogy meghátráljon; aki feláldozza az életét nem-célokért... Hlyenek a ti hőseitek és nem azok, akik házakat építenek, könyveket nyomtatnak, tanítanak és nevelnek, akik nem egy nemzet sorsának a nyügét cipelik a vállukon, csak egy családot...

CSOBAI Büszkék vagyunk rájuk...

ADLERBERG Lehettek is, uram... Kevés olyan népet ismerek, amelynek annyi hőse lenne, mint nektek... De ismerek olyanokat is, akiknek alig vannak... És tudod, miért?... Nem mintha gyávák lennének, sőt épp ellenkezőleg: csak nincs rájuk szükség. Mert úgy alakítják a sorsukat, hogy ne legyen rájuk szükség. Úgy élnek a mindennapjaikat, hogy az életüket ne kelljen hősökre bízniuk, mert akkor már baj van... Ők a mindannapok hősei. Nektek, magyaroknak, hadnagy úr, csodálatos pillanataitok és eltékozolt évtizedeitek vannak... És a homályba hullt esztendőket kinevelik a maguk hőszait. Nincs még egy ilyen hős-váró nemzet, mint ti, uram, amely abban bíz, hogy annyi rosszkedvű, keserves, nyomorúságos év után majd jön végre valaki, aki egycsapásra megold mindent, elfeledtet mindent és igazol mindent... Mert ti holnapra akarjátok megfogatni az egész világot, és nem hosszú évek kemény munkájával jobbítani azt...

CSOBAI (*kis csönd után*) Azt hiszem mennie kell, kapitány úr. Már nincs sok idő hátra...

ADLERBERG (*bólint*) Én is azt hiszem... Kellemesen elbeszélgettünk. Még kellemesebb is lehetett volna a csevegés, ha azt a körülmények engedik. Sajnos, egy aláaknázott vár meglehetősen komor hátteret nyújt ilyen jellegű polémiákhoz... (*nagy nehezen vállára veszi a zsákját, búcsúzik*) Kisasszony! Hadnagy úr! Amennyiben lehetséges, ne itt mulassák a drága időt... Kövessék a példámat!... (*jobbra el*)

ESZTER (*ezúttal női ruhában, rövid szünet után*) Mért engedted el?

CSOBAI Fogynak a percek, és most nem az a kincs a legfontosabb...

ESZTER (*elfordul és néz kifelé az ablakon*) Neked is menned kell.

CSOBAI Addig nem, amíg nem beszéltem azzal a török tiszttel, aki utolsóinak maradt itt a várban. Bármikor megérkezhet...

ESZTER Nem szeretem a hosszú búcsúzást.

CSOBAI Gondold meg még egyszer!

ESZTER Már végiggondoltam mindent, és elrendeztem magamban mindent. Tiszta szívvel és alázattal indulok az Úr elébe.

CSOBAI Dehát biztosan van más megoldás is...

ESZTER Hadnagy úr, ezt az elmúlt napokban már nagyon sokszor megbeszéltük és átgondoltuk. Nincs más megoldás.

CSOBAI Talán mégis!

ESZTER Hálával tartozom neked ezért a néhány napért... Rövid életem legszebb időszaka volt, azt hiszem... Ennyi gyöngédséget és kedvességet még soha sem kaptam senkitől... De azt már az első találkozásunkkor megmondtam, hogy az utolsó esélyem ez a

vár. Ha győztök, akkor még van remény, ha nem, akkor nincs más választásom. Én oda soha többé nem megyek vissza, a kínhalálból pedig, köszönöm, nem kérek...

CSOBAI Nem biztos, hogy megölnék...

ESZTER Legfeljebb eljátszadoznak velem, aztán visszavisznek oda, ahonnan megszöktem. De azt – még egyszer mondom – soha többé...

CSOBAI Azon a rejtett alagúton keresztül, amin bejutottál, talán elmenekülhetnél.

ESZTER Azt már rég berobbantották, tudod jól.

CSOBAI Elbújhatnál egy szénásszekéren vagy egy hordóban, vagy mit tudom én hol? Valahogy csak kimenekíthetnének innen, még nem késő!

ESZTER A janicsárok engem keresnek. Név szerint, személyre szólóan. Mindenkit átkutatnak minden szekeret, minden ládát, minden lehetséges helyet, ahol rejtőzhetnék... Semmi esélyem. Csak bajt hoznék arra is, aki segíteni próbál. Egy egér nem juthat ki a tudtuk nélkül.

CSOBAI Ők is hibázhatnak...

ESZTER Egy valaki talán, de a többiek nem.

CSOBAI Esetleg elterelhetnének a figyelmüket...

ESZTER Adlerbergnek igaza van: nem tudok szabadulni a hősiesség mítoszától... Majd jön valaki, aki kimenekít rejtékutakon keresztül, szénásszekéren vagy boroshordóban, aki eltereli a figyelmet, aki az élete kockáztatásával, satöbbi... Holott te is tudod, hogy ez lehetetlen...

CSOBAI Talán mégsem...

ESZTER Nem akarom, hogy hordóból húzzanak elő vagy kazalnyi szénából, és ujjongva körbehordozzanak, mint egy fogságba esett rókakölyköt. Ha már így kell lennie, akkor méltósággal akarok meghalni, azzal a méltósággal, ami egész életemből hiányzott... Ez az én életem, hadnagy úr, én akarok dönteni felőle és örülök, hogy egyáltalán választhatok...

KAPROS (*jobbról be*) Ulman bég...

CSOBAI (*gyorsan*) Csukd be az ajtót!... (*Eszterhez, miközben kinyitja a bal oldali ajtót*) Várj még! Mihelyt elment, megbeszéljük...

ESZTER (*balra el*)

CSOBAI Engedd be és menj ki!

KAPROS (*kinyitja az ajtót, utat enged Ulmannak, majd jobbra el*)

ULMAN Befejeztük a munkát, hadnagy úr. Aláaknáztuk a várat...

CSOBAI Közülünk sincs már itt senki, csak mi ketten.

ULMAN Átkutattak mindent?

CSOBAI (*bizonyos éllel*) Legalább olyan alaposan, mint a janicsárok...

ULMAN (*bólint*) Akkor jó... Nem szeretnénk ugyanis, ha bárkiről megfélemedznének, és az esetleges balesetet a nyakunkba varrnák. Nem tenne jót a hírnevünknek. Mi a megállapodás szerint jártunk el: szabadon elvonulhatott mindenki és azt vihette magával, amit csak akart vagy elbírt. Senkinek nem görbült egyetlen haja szála se...

CSOBAI Magam ellenőriztem a létszámot.

ULMAN Ez nagyon megnyugtató... Furcsa dolog a hír, uram. Ha a várral együtt a levegőbe repülne valaki – tételezzük fel –, akkor Pozsonyban már úgy tudnák néhány nap múlva, hogy az őrséget elevenen befalaztattuk a pincébe, és rájuk robbantottuk az egész erődöt...

CSOBAI Senki sem kerülhetett el a figyelmünket. Ebben nem hibázhatunk.

ULMAN Ilyen nagy forgatagban egy ember nagyon könnyen eltűnhet. A mi táborunkból például megszökött egy rabnő. Csak ide jöhetett – legalábbis így gondoltuk mindannyian...

CSOBAI *(hallgat)*

ULMAN ...a többszörös védőgyűrűn nem juthatott át... De úgy látszik, tévedtünk...

CSOBAI Nem tudunk róla semmit.

ULMAN Előbb-utóbb úgyis megtaláljuk. Személyesen ellenőrizzük a kivonulókat.

CSOBAI És akkor?...

ULMAN Órá nem vonakozik a mentesség... Megvannak az eszközeink az engedetlenség kezelésére... *(kis csönd után)* Dehát most nem ez a legfontosabb. Fiileken királyt koronáznak: Thököly Imrét. A császár napjai meg vannak számlálva...

CSOBAI Ebben ne légy olyan biztos, uram!...

ULMAN Ez az erőd is elesett, mint a többi... Egy esztendő múlva Bécsben leszünk.

CSOBAI A saját sírokat ássátok.

ULMAN A Szultán még sohasem volt ilyen tökéletes, a Birodalom ily erős és hatalmas... Mellettünk a vitéz magyar király és az erdélyi hadak. Nem veszíthetünk.

CSOBAI Keserű lesz majd az ébredés, uram... és kegyetlen...

ULMAN Édes lesz a végső győzelem és kegyes azokhoz, akik kivívták azt... Gondolkodj, hadnagy úr! Az új királynak... de a Szultánnak is *(meghajol)* szüksége van tehetséges, jól képzett katonákra... És busásan megfizeti a szolgálatukat...

CSOBAI *(hallgat)*

ULMAN Ennek az országnak nincs jövője, csak múltja... Rajtatok a császár vagy nem akar segíteni, mert számító, vagy nem tud segíteni, mert gyenge... Nálunk sokra vihetnéd...

CSOBAI Nem vagyok megvásárolható.

ULMAN *(mosolyog)* Dehogynem... Mindenkit meg lehet vásárolni, csak ismerni kell a fizetési eszközt... és az nem mindig a pénz, sőt általában nem az... *(megfordul és néz kifelé az ablakon, kezét összekulcsolja a háta mögött)* Szép ez a vár... Kár érte... Dehát nincs más választásunk, a saját biztonságunk fontosabb. Gondolom, te is sokat álldogáltál itt, hadnagy úr, s csodáltad a dombok lágy hullámain, az erdő végtelen zöldjét, hallgattad a távoli neszeket és hangokat, amiket ideröpített a szél: tehénbögést, kakas kukorékolást, pásztorok kiáltását...

CSOBAI *(hallgat)*

ULMAN Úgy tűnik, ez a vidék vadban igen gazdag... Valamelyik éjszaka a táborunkba betévedt néhány vaddisznó, az örök le is lóttek közülük hármat... Bár nem élünk ennek a tisztátalan állatnak a húsával...

CSOBAI Vadásztunk itt már medvére is. Néha lejönnek a hegyekből...

ULMAN Bölény?

CSOBAI Akad az is, de csak ritkán... Elvértve...

ULMAN Én a solymászatot kedvelem különösen. Van néhány tucat sólymom, meg egy szirti sasom. Persze, nem nyulakra küldöm őket, az túlságosan unalmas...

CSOBAI Sok a fajt a környéken...

ULMAN Az jó, azt szeretem... Szóval, ez a sas két hónap alatt öt farkast fogott le... Bikaereje van.

CSOBAI Elszaporodtak a farkasok erre felé, a pásztorok már nem bírnak velük...

ULMAN Majd segítünk nekik. Szeretek nagyvadra vadászni... *(megfordul)* Azt hiszem, mehetünk, hadnagy úr. Nincs már itt semmi keresnivalónk...

CSOBAI Még nem készítettem össze a személyes dolgaimat...

ULMAN Nem baj, azt még megvárom.

CSOBAI Menjen csak nyugodtan, pár perc múlva én is indulok...

ULMAN Hadnagy úr, a táborunkban már király koronázásra készülődnek, és vészesen közeledik Khaszim napja. Nincs elfecsérelni való időnk.

CSOBAI Tudom. De én itt születtem, ebben a várban, itt éltem le az életem...

ULMAN *(kis csönd után)* Rendben... De figyelmeztetem: mihelyt leértem a tűzérkekhez, azonnal kiadom a tűzparancsot, és akkor meggyújtják a kanócokat... Ez a vár egy szűk fertályóra múlva a levegőbe repül. Úgyhogy ne sokáig pakolásson és búcsúzkodjon, mert arra már nincs ideje... Igyekezzen utánam!

CSOBAI Pár pillanat csupán...

ULMAN *(a jobb oldali ajtóhoz sétál)* Szóval siessen!... Odalenn találkozunk... És ne feledje, amit mondtam: nálunk sokra vihetné... *(szerartásosan meghajol, jobbra el)*

CSOBAI *(kirohan a bal oldali ajtón, keresi Esztert – eredménytelenül –, majd a jobb oldali ajtón kiszól Kaprosnak)* Gyere be!

KAPROS *(jobbról be)*

CSOBAI Eszter?

KAPROS Azt mondta, hogy adjam át ezt a levelet... *(átad egy papírlapot)*

CSOBAI *(halkan olvas)* „Hadnagy úr, úgy döntöttem, hogy visszamegyek oda, ahonnan megszöktem. Nekem már úgyis mindegy, meg kell halnom. De – bevallom –, az elmúlt néhány napban megkedveltem Önt, talán túlságosan is, úgy, mint senki mást. Nem akarom, hogy lelkiismeretfurdalást érezzen miattam, vagy pillanatnyi érzései feledtesék, mit kíván a józan értelem. Álmatlan éjszakák jönnek, tudom, aztán elfelejt majd. Felesége lesz és gyerekei, ez a világ rendje – szívből kívánom, hogy így legyen. Ne gondoljon rám, mert én már nem is vagyok. Az Isten áldja!... Eszter...”

(Hosszú csönd)

KAPROS *(halkan)* Menniünk kell, hadnagy úr!... Már csak ketten vagyunk...

CSOBAI *(lassan ocsúdik)* Igen, menni kell... Indulj csak, én is hamarosan...

KAPROS Vészesen fogy az idő...

CSOBAI Még összeszedek néhány dolgot...

KAPROS Perceink vannak...

CSOBAI Ne félts engem!... Hamarosan utólérlek. Este a vendégem vagy...

KAPROS Nem, én tartozom a hadnagy úrnak... Ma én fizetek... *(kis csönd után, halkan)* ...És sajnálom... *(jobbra el)*

CSOBAI *(Egyedül marad. Az ablakhoz sétál, néz kifelé pár pillanatig, aztán lassú léptéssel jobbra el. A színpad egy ideig üres...)*

ESZTER *(balról be. Ő is az ablakhoz sétál, és megáll háttal az ajtónak. Hosszú csönd...)*

CSOBAI *(jobbról be, a hátán máhazsák. Amikor megpillantja Esztert, földbe gyökerezik a lába... Szóltalanul nézik egymást.)*

(Csönd)

CSOBAI *(mindent ért)* Kegyes csalás... Hogy megkönnyítsd a dolgom... Hogy ne legyen olyan nehéz...

ESZTER Sajnálom, hogy így történt.

CSOBAI Egy pillanatig sem gondoltad komolyan, hogy visszamegy... Inkább hazudtál... Miattam... Énértem... Meg akartad menteni a lelkem, hogy tiszta szívvel élhessek tovább... *(az asztalra dobja a zsákot)*

ESZTER Azt hittem, már mindenki elment... Nagy kár ezért a tévedésért... Mindkettőnknek könnyebb lett volna.

CSOBAI Hazugság árán...

ESZTER Ne tarts most erkölcsi prédikációt, hadnagy úr! Nekem kedvem nincs hozzá, neked meg időd. Segíteni akartam – nem sikerült... Pedig sokkal jobb lett volna, hidd el!... Így most ugyanott tartunk, mint az elején, de már nincs időd... menned kell...

CSOBAI Gondold meg még egyszer!

ESZTER Ne kezdjük az egészet előlről! Semmi értelme...

CSOBAI Talán van még remény...

ESZTER Értsd már meg: nincs rejtett alagút, nincs szénásszekér, boroshordó, nincs mesebeli királyfi, aki értem jön a fehér lován és megment. Két lehetőség van: a kínhalál, esetleg az eddigi életem ott; vagy ez a vár...

CSOBAI ...Amelyik mindjárt felrobban...

ESZTER Épp azért menj már! Mire vársz?!

CSOBAI Jogod van az élethez...

ESZTER Ne most beszéljük meg, hogy kinek mihez van joga!...

CSOBAI Ha visszamégy, talán életben maradsz...

ESZTER Miféle élet az ilyen? Mit tudsz te róla?... Az égvilágon semmit!...

CSOBAI Az élet mindennél fontosabb!...

ESZTER *(kézen fogja Csobait, és odahúzza az ablakhoz)* Látod ezeket a tömegsírokat, ahová a védőket temették, a te katonáidat? Nekik is azt mondtad, hogy az élet mindennél fontosabb? Hogy addig fussanak, amíg lehet?...

CSOBAI *(hallgat)*

ESZTER ...Nem futottak el. Meghaltak... És tudod, miért? Te ne tudnád, miért?!... Azért, mert nem az életük volt a legfontosabb. Valami más: ez a vár, a család, az ország... Mert van, ami az életnél is fontosabb. Te, hadnagy úr, ismered az élethez való jogot, de nem ismered a jogot a halálhoz...

CSOBAI ...nincs olyan...

ESZTER Nyugodj bele, hogy van!

CSOBAI Kell, hogy legyen valami más megoldás is!...

ESZTER Miért kellene, hogy legyen? Miért vagy benne olyan biztos, hogy mindennek van megoldása, ami kényelmes, kellemes és egyszerű?... Ti, amikor az ostromlók körbefogták a várat, fegyvert fogtatok és harcoltatok, pedig menekülhattetek volna, vagy feladhattátok volna... De nem tettétek: a legnehezebbet választottátok, a legkegyetlenebbet, a legvéresebbet...

CSOBAI Az egészen más!...

ESZTER Miért lenne más?

CSOBAI Nem akarom, hogy így pusztulj el, ilyen...

ESZTER Odaát még keservesebb lenne... Menj már, az Isten szerelmére! *(tuszkolja Csobait az ajtó felé)*

CSOBAI Gyere te is! Kérlek!...

ESZTER Rohanj már, te ostoba! Mire vársz?!...

CSOBAI Én...

ESZTER Menj! Fuss, vissza se nézz!... Nincs több időd!

CSOBAI *(rekedten)* Nem tudlak itt hagyni...

(Csönd)

ESZTER *(rövid gondolkodás után kézen fogja a hadnagyot és húzza az ajtó felé)* Akkor gyere! A végén még te is itt maradsz! Ha így akarsz... Két halott túl sok lenne, elég lesz egy is... Gyere már menjünk!

(elindulnak az ajtó felé)

CSOBAI *(pár lépés után megáll)* Nem akarom, hogy megöljenek... Nem akarom, hogy megálázzanak... Szeretlek...

ESZTER *(lehunyja a szemét)* Édes Istenem!

(csönd)

CSOBAI Nem akarom, hogy megkínozzanak...

ESZTER Ha igazán szeretsz, akkor menj el!... A kedvemért... Kérlek!...

CSOBAI Nem akarom...

(Kinéznek az ablakon, előbb Eszter, majd az ő pillantását követve a hadnagy is, és amikor visszafordulnak, minden az arcukra van írva: már égnek a löporoshordók kanócai... Csak másodpercek vannak hátra. Szótlanul nézik egymást... Csönd...)

CSOBAI *(bal kézfejjével megsimogatja a lány arcát, rekedten)* Te, kedves... Kedves...

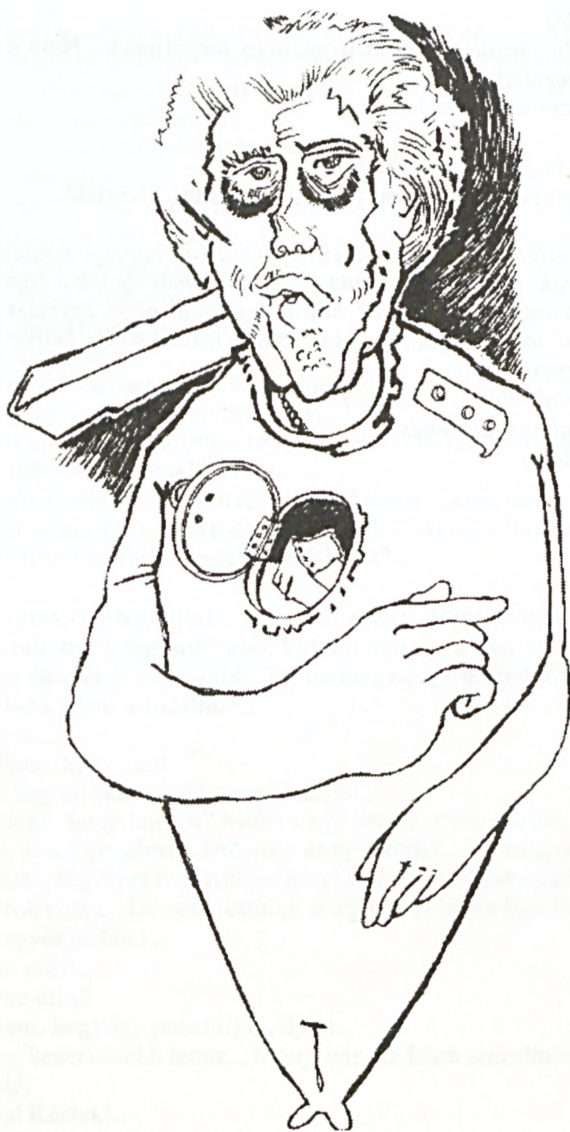
ESZTER *(halkan)* ...Egyetlenem!...

(Összeölelkeznek az ablak előtt... Csönd...)

(Minden elsötétül, hatalmas dörrenés.)

(Felrobban a füleki vár.)

VÉGE

Gelencsér János rajza